

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Henna Hyyrönmäki

**Pankin työntekijöiden yksityisyyden suoja
rahanpesun riskienhallinnassa**

Laskentatoimen ja rahoituksen
akateeminen yksikkö
Pro gradu -tutkielma
Talousoikeuden maisteriohjelma

Vaasa 2025

VAASAN YLIOPISTO**Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Henna Hyyrönmäki		
Tutkielman nimi:	Pankin	työntekijöiden	yksityisyyden suoja rahanpesun riskienhallinnassa
Tutkinto:	Kauppatieteiden maisteri		
Oppiaine:	Talousoikeus		
Työn ohjaaja:	KTT Olli Välimäki		
Valmistumisvuosi:	2025	Sivumäärä:	79

TIIVISTELMÄ:

Rahanpesu on kansainvälinen ongelma, jonka vaikutukset aiheuttavat vahinkoa koko rahoitusalan vakaudelle ja luotettavuudelle. Finanssivalvonta on arvioinut, että luottolaitoksia koskeva rahanpesuriski on merkittävä. Tämän vuoksi tarvitaan toimenpiteitä, joilla rahanpesuriskiä voidaan tehokkaasti ennaltaehkäistä luotto- ja finanssialalla. Useat rahanpesun torjumista koskevat riskienhallintamenetelmät kohdistuvat asiakkaiden toiminnan tarkasteluun. Rahanpesun riskienhallintamenetelmiin voidaan kuitenkin katsoa kuuluvan myös työntekijöihin liittyviä toimintaperiaatteita ja menettelytapoja.

Tässä tutkielmassa tarkastellaan sellaisia rahanpesun riskienhallinnan toimenpiteitä, jotka kohdistuvat pankin työntekijöihin. Näiden toimenpiteiden tarkoituksena on varmistua siitä, etteivät työntekijät väärinkäytä asemaansa rahanpesua koskeviin tarkoituksiin. Erityisesti tutkielmassa tarkastellaan työntekijöiden taustaselvityksiä ja vaatimustenmukaisuuden valvontaa. Toimenpiteitä tarkastellaan työelämän tietosuojalaissa määriteltyjen henkilötietojen käsittelyä koskevien edellytysten näkökulmasta. Näin ollen tutkimusongelma on seuraava: aiheuttaako rahanpesun riskienhallinta potentiaalisen uhkan pankin työntekijöiden yksityisyyden suojalle.

Potentiaalisen uhkan pankin työntekijöiden yksityisyyden suojalle voidaan todeta luovan työelämän tietosuojalaissa määriteltyjen henkilötietojen käsittelyä koskevien edellytysten laiminlyöminen. Näitä edellytyksiä ovat tarpeellisuusvaatimus, työntekijän henkilötietojen keräämisen yleiset edellytykset ja työnantajan tiedonantovelvollisuus. Pankin on lähtökohtaisesti noudatettava näitä vaatimuksia rahanpesun riskienhallinnan nojalla tehtävään työntekijöiden henkilötietojen käsittelyyn.

Pankin rahanpesun riskienhallinta ei näin ollen itsessään aiheuttane uhkaa työntekijöiden yksityisyyden suojalle. Rahanpesun riskienhallinta voidaan kuitenkin nähdä työntekijöiden yksityisyyden suojaa kaventavana tekijänä. Työsuhteessa voidaan pitää tavallisena, että työntekijät luovuttavat työsuhteen kannalta tarvittavia tietoja. Työntekijöiden yksityisyyden suoja voidaan kuitenkin edistää noudattamalla riskiperusteista lähestymistapaa, jossa vaatimustenmukaisuuden valvonta ja työntekijöiden taustaselvitykset kohdistetaan työtehtäviin ja tilanteisiin, joissa rahanpesun riski on tosiasiallisesti merkittävä

Tässä tutkielmassa tarkastelun kohteena ovat erityisesti laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, neljäs rahanpesudirektiivi ja laki yksityisyyden suojasta työelämässä. Näin ollen tutkielma toteutetaan oikeusdogmaattisena eli lainopillisena tutkimuksena, koska tarkastelun kohteena on voimassa oleva oikeus. Tutkimusaineistona hyödynnetään niin vahvasti kuin heikosti velvoittavia ja sallittuja oikeuslähteitä.

AVAINSANAT: rahanpesu, rahanpesuriskienhallinta, pankki, työntekijät, yksityisyyden ja henkilötietojen suoja

Sisällys

1	Johdanto	5
1.1	Tutkielman lähtökohta	5
1.2	Tutkielman tavoite ja tutkimusongelma	8
1.3	Tutkimusmenetelmä ja -aineisto	9
1.4	Tutkielman rakenne	10
2	Rahanpesun riskienhallinta ja työelämän yksityisyyden suojan kokonaisuus	12
2.1	Rahanpesun torjuminen pankin näkökulmasta	12
2.1.1	Johdanto	12
2.1.2	Kansallinen ja kansainvälinen lainsäädäntö	13
2.2	Pankin rahanpesun riskienhallinta	16
2.2.1	Rahanpesun riskiarvio	16
2.2.2	Toimintaperiaatteet ja menettelytavat koskien työntekijöitä	19
2.2.3	Rahanpesuasetus	21
2.3	Yksityisyyden suoja työelämässä	23
2.3.1	Lainsäädännön tausta	23
2.3.2	Kansainvälinen sääntely	24
2.3.3	Yksityiselämän suoja	26
2.3.4	Yhdenvertaisuus	28
2.3.5	Itsemääräämisoikeus	29
2.4	Henkilötietojen käsittely työelämän tietosuojalain nojalla	29
2.4.1	Tarpeellisuusvaatimus	30
2.4.2	Edellytykset työntekijän henkilötietojen keräämiselle ja työnantajan tiedonantovelvollisuus	31
3	Työntekijöiden taustaselvitykset	34
3.1	Taustaselvitykset	34
3.1.1	Yleistä	34
3.1.2	Koulutus ja osaaminen	36
3.1.3	Henkilöluottotiedot ja muut selvitykset	38

3.2	Työntekijän aseman vaikutus taustaselvityksiin	41
4	Vaatimustenmukaisuuden valvonta	45
4.1	Sisäinen tarkastus	45
4.2	Puolustuslinjat	47
4.3	Menettelytapojen valvonta	48
4.3.1	Yleistä valvonnasta	48
4.3.2	Selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus	50
4.3.3	Suojeluelvoite	54
4.3.4	Ilmoittaminen rikkomusepäilyistä	55
5	Henkilötietojen käsittely rahanpesun riskienhallinnan yhteydessä	58
5.1	Tarpeellisuusvaatimus ja suostumuksen merkitys	58
5.2	Edellytykset työntekijän henkilötietojen keräämiselle	62
5.3	Tiedonantovelvollisuus	65
6	Yhteenveto ja johtopäätökset	68
	Lähteet	73

1 Johdanto

1.1 Tutkielman lähtökohta

Pankin velvollisuus rahanpesun torjumiseksi ja rahanpesuriskien hallitsemiseksi perustuvat lainsäädäntöön, kuten EU:n rahanpesudirektiiveihin ja kansalliseen lakiin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017), *jäljempänä rahanpesulaki*. Neljännen rahanpesudirektiivin mukaan rahanpesun ennaltaehkäisevät toimet ovat välttämättömiä, jotta koko rahoitusjärjestelmän uskottavuutta ja vakautta uhkaavan rikollisen rahan alkuperän peittäminen ja sen saattaminen osaksi rahoitusjärjestelmään voitaisiin estää¹. Kansallisen rahanpesulain 1 luvun 1 §:ssä säädetäänkin, että rahanpesulain tarkoituksena on estää rahanpesua ja edistää tällaisen toiminnan selvittämistä ja paljastamista². Tämän tavoitteen toteutumisessa yksi tärkeä osa on rahanpesun riskienhallinta. Rahanpesulain 2 luvun 3 §:ssä ilmoitusvelvolliset velvoitetaankin järjestämään sellaiset toimintaperiaatteet, menettelytavat ja valvonta, joiden avulla rahanpesun riskiä voidaan tehokkaasti vähentää ja hallita. Ilmoitusvelvollisilla tarkoitetaan esimerkiksi luottolaitoksia kuten pankkeja.³

Rahanpesuriskejä hallitakseen pankin on käsiteltävä asiakkaidensa mutta myös työntekijöidensä henkilötietoja. Näin ollen sovellettavaksi tulevat myös työntekijöiden tietosuojaa koskevaa lainsäädäntöä, kuten laki yksityisyyden suojasta työelämässä (759/2004), *jäljempänä työelämän tietosuojalaki*, ja EU:n yleinen tietosuoja-asetus, *jäljempänä GDPR*. Neljännessä rahanpesudirektiivissä todetaankin, että sen noudattamiseksi henkilötietojen käsittelyä on tehtävä, mutta sitä on tehtävä kunnioittaen sekä perusoikeuksia että tietosuojalainsäädäntöä⁴. Työntekijöille pankki voi

¹ EU 2015/849, 1—2 kohdat

² Laki rahanpesun torjunnasta ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 1:1 §

³ Laki rahanpesun torjunnasta ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 1:2§, 2:3 §

⁴ EU 2015/849, 43 kohta

tehdä taustaselvityksiä ja seurata työntekijöiden toiminnan vaatimustenmukaisuutta. Tällä pyritään varmistumaan, ettei työntekijöillä tai heidän toiminnassaan ole riskiä liittyen rahanpesuun.⁵ Työntekijöiden toiminnan tarkastelulla pyritään saamaan tietoa rahanpesulain säädösten noudattamisesta työtehtävissä. Lisäksi sillä saadaan tietoa työntekijöiden valmiuksista suoriutua työtehtävistään pankin asettamien rahanpesuriskien hallitsemisen toimintaperiaatteiden ja menettelytapojen mukaisesti.⁶

Työntekijöitä koskevien toimien pitää kuitenkin olla oikeassa suhteessa työntekijöiden työtehtäviin liittyvän rahanpesuriskin kanssa⁷, ja kerättyjen henkilötietojen pitää olla välittömästi tarpeellisia työsuhteen kannalta työelämän tietosuojalain 2 luvun 3 §:n nojalla⁸. Työsuhteen kannalta oleelliset tiedot voivat liittyä esimerkiksi työtehtävien erityisluonteeseen. Tarpeellisuusvaatimuksen nojalla työnantaja ei voi edes työntekijän suostumuksella käsitellä tietoja, jotka eivät täytä tätä vaatimusta.⁹ Lisäksi henkilötietojen käsittelyssä pankin pitää ottaa huomioon työelämän tietosuojalain 2 luvun 4 §:ssä asettamat edellytykset työntekijöiden henkilötietojen käsittelylle ja työnantajaa koskeva tiedonantovelvollisuus.¹⁰ Työntekijöiden yksityisyyden suojan kannalta näiden edellytysten täytyminen on tärkeää, koska taustan selvittämällä ja toiminnan tarkastelulla on Suomen perustuslain (731/1999) yksityisyyden ja henkilötietojen suojaa koskevaan 10 §:ään nähden rajoittavia vaikutuksia¹¹. Rahanpesun riskienhallinnan toimenpiteillä on siten nähtävissä vaikutuksia pankin työntekijöiden yksityisyyteen ja henkilötietojen suojaan.

Oikeus yksityisyyteen on työntekijöille kuuluva perus- ja ihmisoikeus, joka on yleisesti tunnistettu. Yksityisyyden suojaan sisältyy oikeus henkilötietojen suojaan. Henkilötietojen suojalla turvataan työntekijöiden oikeuksia ja etuja. Henkilötietojen

⁵ Finanssivalvonta 2023, s. 24; HE 228/2016 vp, s. 101

⁶ Finanssivalvonta 2023, s. 25

⁷ Finanssivalvonta 2023, s. 25

⁸ Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 759/2004, 2:3 §

⁹ Työ- ja elinkeinoministeriö 2019, s. 6, s. 8

¹⁰ Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 759/2004, 2:4 §

¹¹ Suomen perustuslaki 731/1999, 2:10 §

käsittelyssä yksityisyyden suojan katsotaan olevan kokonaisuus, joka muodostuu yksityiselämän suojan lisäksi itsemääräämisoikeudesta ja oikeudesta yhdenvertaiseen ja syrjimättömään kohteluun. Lisäksi on todettu, että työelämän tietosuojalain säädöksillä on yhteys henkilökohtaisen koskemattomuuden oikeuteen. Itsemääräämisoikeus näkyy työntekijöiden henkilötietojen käsittelyssä esimerkiksi siten, että työntekijöillä on oikeus tietää ja vaikuttaa heitä koskevien tietojen käsittelyyn. Yhdenvertaista ja syrjimätöntä kohtelua voidaan edistää henkilötietojen käsittelyä koskevan tarpeellisuusvaatimuksen kautta. Kun työnantajalla on vain työsuhteen kannalta oleellisia tietoja työntekijöistä, esimerkiksi riski työntekijöiden perusteettomaan asettamiseen eri asemaan toisiinsa nähden pienentynee.¹² Nämä perusoikeudet pankin tulee ottaa huomioon henkilötietojen käsittelyssä rahanpesun torjunnan ja rahanpesuriskienhallinnan toteuttamiseksi, jotta työntekijöiden oikeus yksityisyyteen säilyy turvattuna.

Työelämän tietosuojalailla suojellaan työntekijöiden oikeutta yksityisyyden suojaan ja muita siihen liittyviä perusoikeuksia työelämässä, mutta myös otetaan huomioon työnantajien tarve kerätä henkilötietoja velvollisuuksiensa, kuten rahanpesuriskienhallinta, suorittamiseksi¹³. Työelämän tietosuojalain sääntely koskee siis työntekijöiden ja työnantajan välistä suhdetta. Tämän tutkielman kohteena ovatkin pankin työntekijät, ja se kuinka pankin velvollisuus estää ja ennaltaehkäistä rahanpesua vaikuttaa työntekijöiden yksityisyyden suojaan. Finanssialan tilaston mukaan vuonna 2022 pankeissa työskenteli yhteensä noin 21 000 ihmistä¹⁴. Näin ollen tutkielman aihe koskee merkittävää joukkoa finanssialan työntekijöitä, joiden työskentelyyn vaikuttavat sekä rahanpesun estämistä koskevat säädökset, mutta myös heidän yksityisyyden suojaansa liittyvät oikeudet. Pankeilla on velvollisuus noudattaa rahanpesulainsäädännön vaatimuksia, mutta samalla on otettava huomioon tietosuojalainsäädäntö, joka koskee työntekijöiden yksityisyyden suojaa. Potentiaalinen

¹² HE 75/2000 vp, s. 13. s. 17

¹³ HE 75/2000 vp, s. 13

¹⁴ Finanssiala 2023, Tilasto: Finanssialan henkilöstö 2022

uhka työntekijöiden yksityisyyden suojalle voi syntyä, kun pankki tasapainoilee velvoitteidensa ja työntekijöidensä oikeuksien välillä.

1.2 Tutkielman tavoite ja tutkimusongelma

Tutkielmassa tarkastellaan rahanpesun torjumista siihen liittyvän riskienhallinnan kannalta. Velvoite torjua rahanpesua kuuluu useammalle eri taholle, mutta tässä tutkielmassa aiheeseen perehdytään pankin näkökulmasta. Rahanpesun torjumisen velvoitteet ovat niin kattavia, että sen voidaan katsoa muodostavan yhden pankkisääntelyn osa-alueen¹⁵. Tätä aihetta on tutkittu jo ennalta laajasti, mutta tässä tutkielmassa aiheeseen syvennytään tarkastelemalla niitä pankin työntekijöitä koskevia rahanpesun riskienhallinnan toimenpiteitä, joiden nojalla pankki käsittelee työntekijöiden henkilötietoja. Näin ollen tutkimusongelma on seuraava: aiheuttaako rahanpesun riskienhallinta potentiaalisen uhkan pankin työntekijöiden yksityisyyden suojalle. Tässä yhteydessä uhkalla tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilötietojen käsittelyssä ei noudateta sitä koskevia vaatimuksia ja edellytyksiä.

Henkilötietojen suoja on siis työntekijöiden yksityisyyden suojan kokonaisuuteen kuuluva oikeus. Tutkielmassa tarkastellaan erityisesti työntekijöiden oikeutta yksityisyyteen työelämän tietosuojalain turvaaman henkilötietojen suojan kautta. Pankin velvollisuus järjestää toimenpiteitä rahanpesuriskien hallitsemiseksi vaikuttaa myös siihen, että pankki tarvitsee henkilötietoja työntekijöistään. Työelämässä voidaankin havaita tilanteita, joissa työntekijöiden yksityisyyden suojan ja työnantajan tietojenkäsittelytarpeet asettuvat vastakkaiseen asemaan keskenään. Tätä kutsutaan myös kollisioksi.¹⁶ Tämän tutkielman taustalla onkin mahdollinen törmäystilanne, jossa pankin täytyy kerätä työntekijöiden henkilötietoja rahanpesuriskien hallitsemiseksi,

¹⁵ Wuolijoki 2022, s. 114

¹⁶ Bruun 2022, s. 266

mutta samalla sen täytyy ottaa huomioon työntekijöiden oikeus yksityisyyden ja henkilötietojen suojaan.

1.3 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto

Oikeustieteelliselle tutkimukselle on ominaista, että eri tutkimusmenetelmiä voidaan yhdistellä. Tyypillisiä tarkastelutapoja oikeustieteelliselle tutkimukselle ovat oikeushistoria, oikeusfilosofia, oikeussosiologia, vertaileva oikeustiede ja lainoppi. On tärkeää havaita, että nämä erilaiset tarkastelutavat eivät sulje toisiaan pois vaan usein tutkimuskohteen tarkasteluun soveltuu useampi kuin yksi tarkastelutapa. Tärkeää on valita kyseessä olevan tutkimuksen kannalta tehokkain lähestymistapa.¹⁷

Tässä tutkielmassa selvitetään, aiheuttavatko rahanpesun riskienhallinnan rahanpesulainsäädännön mukaiset toimenpiteet uhkan työntekijöiden yksityisyyden suojalle. Työntekijöiden oikeutta yksityisyyteen tarkastellaan siihen liittyvän henkilötietojen suojan kannalta. Tutkielman keskiössä ovat siten työelämän tietosuojalainsäädäntö ja rahanpesulainsäädäntö. Rahanpesun riskienhallinnan osalta keskeisiä tarkastelun kohteita ovat rahanpesulaki ja neljäs rahanpesudirektiivi. Työelämän tietosuojalakia puolestaan tarkastellaan pankin rahanpesun riskienhallintaan liittyvän henkilötietojen käsittelyn kannalta oleellisin osin ja GDPR:ää tarkastellaan myös tutkielman ohessa soveltuvin osin. Näiden ohella tarkastellaan Suomen perustuslakia perusoikeuksien osalta. Tarkastelun kohteena on täten voimassa oleva oikeus eli kyseessä on oikeusdogmaattinen eli lainopillinen tutkimus¹⁸. Lainopillisessa tutkimuksessa keskitytään erilaisiin juridisiin teksteihin, joita pyritään selventämään lainopillisen tutkimuksen avulla¹⁹. Lainopille tyypillisesti tässä tutkimuksessa tulkitaan voimassa olevia säännöksiä ja niiden sisältöä oikeusongelman avulla. Tulkinnan

¹⁷ Husa ja muut 2008, s. 19—20

¹⁸ Hirvonen 2011, s. 21

¹⁹ Määttä ja muut 2012, s. 18

tarkoituksena on jäsentää voimassa olevaa oikeutta ja helpottaa oikeusjärjestyksen kokonaiskuvan hahmottamista.²⁰

Tutkielman ollessa oikeustieteellinen, tutkimusaineistona käytetään oikeuslähteitä. Oikeuslähteillä tarkoitetaan lähteitä, jotka kertovat oikeuden sisällöstä. Aineistoksi valitaan vain tutkimuksen kannalta oleelliset lähteet.²¹ Aineisto koostuu niin vahvasti kuin heikosti velvoittavista ja sallituista oikeuslähteistä. Vahvasti velvoittavina oikeuslähteinä hyödynnetään esimerkiksi lakeja ja EU-säädöksiä ja heikosti velvoittavina muun muassa lakien esitöitä ja valiokuntien lausuntoja. Sallittuina oikeuslähteinä käytetään esimerkiksi oikeuskirjallisuutta ja ministeriöiden tuottamia oppaita ja ohjeistuksia.²² Vahvasti velvoittavista oikeuslähteistä muodostetaan pääasiallinen pohja tutkielmalle. Heikosti velvoittavien lähteiden avulla esimerkiksi selvitetään lakien taustoja ja niiden säätämisen tavoitteita. Sallituista oikeuslähteistä puolestaan haetaan tukea tutkimusongelman ratkaisemiselle.²³

1.4 Tutkielman rakenne

Tutkielman alussa esitellään tutkimuskohteen lähtökohdat ja taustoitetaan työ. Siten aluksi esitellään tutkimusongelma ja, millaista tutkimusmenetelmää ja -aineistoa hyödynnetään ongelman ratkaisemisessa. Tämän jälkeen edetään työelämän yksityisyyden suojan, henkilötietojen käsittelyn sekä rahanpesun torjumisen ja rahanpesun riskienhallinnan läpikäymiseen lainsäädännön tasolla. Toisen pääluvun tarkoituksena on tuoda esiin tutkielman lainsäädännöllinen tausta, jonka nojalla tutkimus toteutetaan.

²⁰ Husa ja muut 2008, s. 20–21

²¹ Husa ja muut 2008, s. 32

²² Määttä ja muut 2012, s. 8–9

²³ Nieminen ja muut 2021, s. 40

Pääluvuissa 3—5 analysoidaan, mitä rahanpesun riskienhallinnan työntekijöihin liittyvät toimenpiteet ovat ja miten ne vaikuttavat työntekijöiden yksityisyyden suojaan. Keskeisenä tavoitteena tutkielmassa on nostaa esiin pankin rahanpesun riskienhallinnan toimenpiteitä liittyen työntekijöihin ja analysoida, aiheuttavatko ne potentiaalisesti uhkan työntekijöiden yksityisyyden suojalle. Kolmannessa ja neljännessä pääluvussa tarkastellaan pankin rahanpesun riskienhallitsemisen työntekijöitä koskevia toimenpiteitä, joilla voidaan nähdä vaikutuksia työntekijöiden yksityisyyden suojaan. Asiaan syvennyttään tarkastelemalla esimerkiksi, millaisia henkilötietoja pankki tarvitsee rahanpesun riskienhallitsemiseksi työntekijöistään ja miten työntekijöiden toimintaa seurataan rahanpesun riskienhallinnan vaatimustenmukaisuudesta varmistumisen kannalta. Viidennessä pääluvussa käsitellään rahanpesun riskienhallinnan nojalla kerättävien työntekijöiden henkilötietojen käsittelyä työelämän tietosuojalain toisessa luvussa määrittämien henkilötietojen käsittelyn edellytysten kautta. Viimeisen luvun tarkoitus on koota tutkielman keskeiset tulokset yhteen. Luvussa esitetään tutkimusongelman kannalta merkittävimmät johtopäätökset.

2 Rahanpesun riskienhallinta ja työelämän yksityisyyden suojan kokonaisuus

2.1 Rahanpesun torjuminen pankin näkökulmasta

2.1.1 Johdanto

Rahanpesusta saadun rikoshyödyn määräksi Yhdistyneiden kansakuntien alaisuuteen kuuluva huumeiden ja rikollisuuden torjunnasta vastaava toimisto arvioi noin 2—5 % maailman bruttokansantuotteesta²⁴. Suomessa vastaava arvio rahanpesun määrästä on, että rahanpesua tapahtuu noin 5—10 miljardin euron arvosta vuosittain²⁵. Finanssivalvonta on vuonna 2022 arvioinut, että rahanpesuun liittyvä riski on luottolaitossektorilla merkittävä²⁶. Suomessa keskusrikospoliisissa toimivan Rahanpesun selvittelykeskuksen tehtävänä on muun muassa selvittää, paljastaa ja estää rahanpesua²⁷. Rahanpesulla tarkoitetaan siis rikoslain (39/1889) 32 luvun 6 §:n mukaan sellaisia toimenpiteitä, joilla pyritään häivyttämään rikoksella hankitun varallisuuden tai omaisuuden alkuperä siten, että varallisuuden hankkiminen näyttäisi lailliselta²⁸.

Rahanpesun torjuminen on keskeisessä asemassa toimivan rahoitusjärjestelmän kannalta, koska rahanpesusta aiheutuu negatiivisia talousvaikutuksia. Rahanpesusta johtuvia ongelmia taloudelle ja rahoitusmarkkinoille voivat olla esimerkiksi talouskasvun ja luottamuksen heikkeneminen, häiriöt pääoman liikkuvuudessa ja yleisesti taloudellinen epävakaus.²⁹ Näin ollen vaaditaan toimia, joiden avulla voidaan estää

²⁴ United Nations Office on Drugs and Crime 2011, s. 9

²⁵ Andersén 2020, s. 34

²⁶ Finanssivalvonta 2022, s. 4

²⁷ Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta 445/2017, 2 §

²⁸ Rikoslaki 39/1889, 32:6 §

²⁹ HE 228/2016 vp, s. 6

rahanpesusta aiheutuvia negatiivisia talousvaikutuksia ja säilyttää edellytykset vakaille rahoitusmarkkinoille. Tehokas rahanpesun torjuminen ja siihen liittyvä riskienhallinta ovat näin ollen sekä yhteiskunnan että talouden näkökulmasta tärkeitä.

Rahanpesun estämisen toimenpiteet ja rahanpesun riskienhallinta kuuluvat ilmoitusvelvollisten tahojen velvollisuuksiin³⁰. Kyseiset toimenpiteet ovat prosesseja ja käytännön toimintoja, joilla pyritään estämään rikollisen rahan sulauttaminen laillisen talouden osaksi, ja tunnistamaan riskejä tällaiseen toimintaan. Velvollisuus aktiiviseen rahanpesun estämiseen käy ilmi esimerkiksi rahanpesulaista ja luottolaitostoiminnasta annetusta laista. Ilmoitusvelvollisilla tarkoitetaan tahoja, jotka on määritelty rahanpesulain 1 luvun 2 §:ssä. Tällaisia ilmoitusvelvollisia ovat esimerkiksi luottolaitokset, vakuutusyhtiöt ja sijoituspalveluyritykset.³¹ Rahanpesun estämisen ja siihen liittyvien riskien tunnistamiseksi pankilla on velvollisuus laatia riskiarvio omasta toiminnastaan, mikä kattaa toimintaperiaatteita ja menettelytapoja rahanpesuriskien hallitsemiseksi. Näillä toimenpiteillä on myös vaikutuksia työntekijöihin.³²

2.1.2 Kansallinen ja kansainvälinen lainsäädäntö

Rahanpesua koskevan lainsäädännön voidaan katsoa jakautuvan preventiiviseen ja repressiiviseen lainsäädäntöön. Preventiivisellä lainsäädännöllä tarkoitetaan esimerkiksi rahanpesun estämisen ennaltaehkäiseviä toimia ja rahanpesun paljastamista. Pankeille asetetut velvoitteet, kuten epäilyttävästä liiketoimesta ilmoittaminen ja asiakkaan tunteminen, ovat esimerkkejä tyypillisestä preventiivisestä sääntelystä. Repressiivisellä lainsäädännöllä tarkoitetaan rahanpesua koskevaa rikosoikeudellista sääntelyä, jonka

³⁰ Finanssivalvonta 2023, s. 7, s. 13

³¹ Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 1:2 §

³² Finanssivalvonta 2023, s. 14, s. 24

nojalla rahanpesu on säädetty rangaistavaksi ja siitä saatu rikoshyöty voidaan takavarikoida.³³

Rahanpesu on kansainvälinen ilmiö, joten sen sääntely on hyvin pitkälti yhdenmukaistettu kansainvälisellä tasolla. EU:ssa sääntely perustuu rahanpesudirektiiveihin, jotka jokainen jäsenvaltion on saattanut voimaan osaksi omaa kansallista lainsäädäntöään. EU:n antamat rahanpesua koskevat direktiivit perustuvat huomattavilta osin OECD:n alaisen kansainvälisen rahanpesun ja terrorismin vastaisen toimintaryhmän (FATF) antamiin suosituksiin. Lisäksi YK:ssa on solmittu joitain sopimuksia rahanpesun ennaltaehkäisemiseksi.³⁴ Palermon sopimus vuodelta 2000 on yksi YK:n yleissopimus, jolla edistetään kansainvälistä yhteistyötä järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi.³⁵

Kansallisesti rahanpesun torjumisen tärkein säädös on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettu laki eli rahanpesulaki. Rahanpesulailla säädetään, edistetään ja tehostetaan rahanpesun torjumista ja siitä saadun rikoshyödyn takavarikointia. Rahanpesulain nojalla tietyillä toimialoilla toimivien elinkeinonharjoittajien on laadittava esimerkiksi riskiarvio niistä väärinkäytösriskeistä, jotka liittyvät niiden toimintaan ja ilmoitettava epäilyttävistä liiketoimista keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskukselle. Toimijoilla onkin tärkeä vastuu järjestää toimenpiteitä, jotka ehkäisevät rahanpesun riskiä.³⁶

Muita tärkeitä kansallisia säädöksiä ovat esimerkiksi laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä, rahanpesun selvittelykeskuksesta annettu laki ja rikoslaki. Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain merkitys rahanpesun estämiseksi muodostuu paremmasta sähköisestä tiedonsaannista koskien pankki- ja maksutilejä viranomaisten ja kansalaisten sekä yritysten välillä. Ilmoitusvelvollisuus

³³ Hyttinen 2021, s. 6, s. 9

³⁴ Wuolijoki 2022, s. 114

³⁵ Rahanpesu.fi n.d. -a., Kansainvälinen yhteistyö

³⁶ Rahanpesu.fi n.d. -b., Lainsäädäntö

toimivaltaisille viranomaisille, kuten Finanssivalvonnalle, Rahanpesun selvittelykeskukselle ja poliisille, koskien pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää kuuluu esimerkiksi luottolaitoksille ja virtuaalivaluutan tarjoajille. Nämä toimijat ovat vastuussa toimintansa järjestämisestä siten, että ne pystyvät luovuttamaan asiakkaidensa pankki- ja maksutilitietoja viranomaisille. Rahanpesun selvittelykeskuksen tehtäviä ovat siitä annetun lain mukaan rahanpesun estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja tutkintaan saattaminen. Selvittelykeskukselle ilmoitusvelvolliset ilmoittavat epäilyttävistä liiketoimista, joita selvittelykeskus tutkii ja saattaa tarvittaessa esitutkintaan. Se myös ylläpitää rekisteriä epäilyttävistä liiketoimista tehdyistä ilmoituksista ja tekee yhteistyötä kansainvälisten rahanpesun torjumisesta vastaavien viranomaisten kanssa esimerkiksi tietojenvaihdon muodossa. Rikoslaisa puolestaan rahanpesu on säädetty rangaistavaksi teoksi. Siinä määritellään tunnusmerkit ja tekumuodot rahanpesurikokselle. Sääöksillä estetään rikoksentekijän hyötymistä kyseisestä rikoksesta.³⁷

Rahanpesu on ilmiönä kansainvälinen, joten sen sääntelykin on luonnollisesti kansainvälistä. Kansallinen lainsäädäntö perustuukin pitkälti esimerkiksi EU:n direktiivien täytäntöönpanoon. Keskeisiä direktiivejä ovat esimerkiksi neljäs ja viides rahanpesudirektiivi. Neljännellä rahanpesudirektiivillä suojataan EU:n rahoitusjärjestelmän vakautta ja estetään sen käyttäminen rahanpesuun. Unionissa on tavoiteltu sitä, etteivät rahanpesijat pystyisi hyötymään sisämarkkinoilla pääomien vapaasta liikkuvuudesta eikä rahoituspalvelujen vapaasta tarjoamisesta. Neljäs rahanpesudirektiivi korostaa muun muassa riskiperusteista lähestymistapaa, asiakkaan tuntemisvelvollisuutta ja ilmoitusvelvollisuuksia. Lisäksi siinä yhdenmukaistetaan seuraamuksia, vahvistetaan tietosuojaa, lisätään rahanpesun selvittelykeskusten yhteistyötä ja Euroopan valvontaviranomaisten toimivaltuuksia. Viidennellä rahanpesudirektiivillä puolestaan rahanpesua koskeva sääntely ulotettiin myös virtuaalivaluutan tarjoajiin ja velvoitettiin jäsenvaltiot ottamaan käyttöön toimintoja, joilla pankki- ja maksutilitietoja pystytään antamaan toimivaltaisille viranomaisille.

³⁷ Rahanpesu.fi n.d. -b., Lainsäädäntö

Suomessa tämä direktiivi pantiin täytäntöön pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetulla lailla ja lailla virtuaalivaluutan tarjoajista.³⁸

2.2 Pankin rahanpesun riskienhallinta

2.2.1 Rahanpesun riskiarvio

Rahanpesulain 2 luvun 3 § koskee ilmoitusvelvollisten riskiarvioita³⁹. Pankki on ilmoitusvelvollinen, joten sen tulee toiminnassaan noudattaa kyseistä pykälää. Riskiarviolla pankki tunnistaa ja arvioi omaan toimintaansa liittyviä rahanpesuriskejä. Pankki tekee riskiarvion suhteessa oman toimintansa luonteeseen, laajuuteen ja kokoon nähden. Edellä mainittujen tekijöiden valossa pankin tulee järjestää riittävät toimintaperiaatteet, menettelytavat ja valvonta tehokkaan rahanpesuriskien vähentämisen takaamiseksi. Menettelytapoihin, toimintaperiaatteisiin ja valvontaan on sisällytettävä vähintään näiden toimenpiteiden kehittämistä ja sisäinen tarkastus, mikäli se on ilmoitusvelvollisen toiminnan luonteen ja laajuuden kannalta perusteltua.⁴⁰

Finanssivalvonta on tulkinnut toimintaperiaatteilla tarkoitettavan kirjallisia periaatteita siitä, miten rahanpesuriskejä vähennetään ja hallitaan tehokkaasti ja miten riskienhallinta on käytännössä järjestetty. Menettelytavoilla tarkoitetaan Finanssivalvonnan mukaan puolestaan yksityiskohtaisempia ohjeita, kuinka rahanpesua pyritään estämään käytännössä.⁴¹ Hallituksen esityksessä on puolestaan todettu, että toimintaperiaatteina ja menettelytapoina pidetään riskienhallintaan liittyviä toimia, tietojen tallentamista, sisäistä valvontaa, menettelytapojen valvomista ja työntekijöiden

³⁸ Rahanpesu.fi n.d. -b., Lainsäädäntö

³⁹ Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 2:3 §

⁴⁰ Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 2:3 §

⁴¹ Finanssivalvonta 2023, s. 19

toiminnan tarkastelua⁴². Näiden toimenpiteiden suorittamisessa pitää kuitenkin huomioida niiden vaikutukset työntekijöiden henkilötietojen suojaan esimerkiksi tarpeellisuusvaatimuksen ja tiedonantovelvollisuuden toteutumisen suhteen.

Riskiarvion laatiminen rahanpesun torjumiseksi voidaan nähdä osana pankin riskienhallintaa, luotettavaa hallintoa ja sisäistä valvontaa⁴³. Riskiarvion laatimiselle ei ole kuitenkaan tarkkoja sisältövaatimuksia lainsäädännössä. Näin ollen pankki voi laatia riskiarvion omaan toimintaansa nähden parhaaksi katsomallaan tavalla. Finanssivalvonta on kuitenkin todennut luottolaitossektorilla rahanpesuriskin kokonaisuutena arvioiden merkittäväksi⁴⁴. Näin ollen voitaneen todeta, että pankin tulee riskiarvionsa laadinnassa ottaakin huomioon, että yleisesti tarkastellen niiden toimintaan liittyy huomattava riski rahanpesuun. Riskiarviossa tämän voitaisiin olettaa näkyvän esimerkiksi pankin määrittämien toimenpiteiden, menettelytapojen ja valvonnan vaikuttavuudessa, laajuudessa ja yksityiskohtaisuudessa.

Riskiarvion laadinnan taustalla on, että pankki pystyy arvioimaan ja ymmärtämään omaan toimintaansa liittyviä rahanpesuriskejä, ja siten sen on helpompi suunnitella riskienhallintakeinoja, jotka ovat oikeassa suhteessa riskeihin.⁴⁵ Riskiarvion yhteydessä pankin pitää myös määrittää oma riskinottohalukkuutensa. Käytännössä se tarkoittaa, että pankki määrittelee, minkä tasoisen riskin se on valmis hyväksymään toiminnassaan.⁴⁶ Riskitason määrittäminen vaikuttaneen pankin toimenpiteisiin, menettelytapoihin ja valvontaan rahanpesuriskien hallitsemiseksi. Mitä pienempi riskitaso hyväksytään, sitä tiukempia ja vaikutuksiltaan laajempia rahanpesun riskienhallintakeinojen voidaan olettaa olevan.

⁴² HE 228/2016 vp, s. 101

⁴³ HE 228/2016 vp, s. 101

⁴⁴ Finanssivalvonta 2022, s. 4

⁴⁵ Finanssivalvonta 2024, Riskiarvio

⁴⁶ Finanssivalvonta 2024, Riskiarvio

Riskeillä viitataan tässä yhteydessä ilmoitusvelvollisen omiin riskeihin. Esimerkkejä toimintaperiaatteista ja menettelytavoista ovat riskienhallinnan käytänteet, raportointivelvoitteet, tietojen säilyttäminen, sisäinen valvonta ja työntekijöiden toiminnan arviointi. Riskiarvion laatimisesta annetuissa vaatimuksissa ei siis oteta tyhjentävästi kantaa siihen, mitä riskiarvioissa tulisi ottaa huomioon, jotta ilmoitusvelvollisilla olisi liikkumavaraa sen laadinnassa. Siinä tulisi kuitenkin hallituksen esityksen mukaan ottaa erityisesti huomioon esimerkiksi asiakkaat, maat, tuotteet ja palvelut ja liiketoimet.⁴⁷ Pankissa tuotteita ja palveluita ovat esimerkiksi maksutilit, asuntoluotot, valuutanvaihto ja käteispalvelut. Mailla puolestaan viitataan esimerkiksi siihen, missä palvelut ovat saatavilla ja mihin maksuliikenne suuntautuu.⁴⁸ Ilmoitusvelvollisen pitää riskiarviossaan esittää perusteltu näkemys siitä, millainen riski edellä mainittuihin liittyy rahanpesun näkökulmasta. Arviointi tulee tehdä yksittäin jokaisen tuotteen tai palvelun kohdalla ennen kuin niitä otetaan käyttöön. Riskiarviossa tulee myös aktiivisesti tunnistaa keinot, joilla rahanpesuriskiä hallitaan. Kun keinot rahanpesun riskienhallintaan on tunnistettu, niiden vaikuttavuutta tulee myös arvioida.⁴⁹

Rahanpesuun liittyvät riskit muuttuvat jatkuvasti, minkä vuoksi riskiarvio pitää tarkistaa säännöllisesti ja tarvittaessa päivittää. Riskiarvion tarkastamiseen ja päivittämiseen täytyy olla omat toimenpiteet ja menettelyt, jotka pitää myös dokumentoida. Huomioitavaa on, että arvion päivittäminen täytyy tehdä aina, kun riskitekijöihin tulee muutoksia tai toiminnassa havaitaan muita uusia haavoittuvuuksia. Muutoksia voivat olla esimerkiksi uudet asiakasryhmät, palveluiden laajentaminen uusille alueille tai uuden teknologian käyttöönotto.⁵⁰ Pankin laatiessa riskiarvion omaan toimintaansa liittyvistä rahapesuriskeistä se auttaa suunnittelemaan toimenpiteet ja menettelytavat sekä valvonnan niin, että ne vastaavat tunnistettuja riskejä. Tällä tavoin toiminta on myös vaatimuksien mukaista.

⁴⁷ HE 228/2016 vp, s. 100—101

⁴⁸ Finanssivalvonta 2022, s. 6—7

⁴⁹ Finanssivalvonta 2023, s. 14—15

⁵⁰ Finanssivalvonta 2023, s. 16

2.2.2 Toimintaperiaatteet ja menettelytavat koskien työntekijöitä

Pankilla on oltava rahanpesulain 2 luvun 3 §:n ja neljännen rahanpesudirektiivin 8 artiklan 3 kohdan mukaisesti toimintaperiaatteita ja menettelytapoja rahanpesuriskien hallitsemiseksi ja vähentämiseksi⁵¹. Nämä riskienhallintamenetelmät sisältävät myös työntekijöihin liittyviä toimenpiteitä, kuten taustaselvitysten tekemistä ja vaatimustenmukaisuuden⁵² valvomista, joiden nojalla työntekijöistä käsitellään henkilötietoja. Pankki saa kuitenkin kerätä ja käsitellä työelämän tietosuojalain mukaan työntekijöistään vain työsuhteen kannalta välttämättömiä henkilötietoja. Tämä korostaakin työntekijöiden yksityisyyden suojaa ja rajoittaa tarpeettomien henkilötietojen käsittelyä, mutta samalla se luo myös jännitteisen suhteen työntekijän yksityisyyden suojan ja pankin rahanpesuriskien hallitsemista koskevien velvoitteiden välille, koska molempien tulisi toteutua käytännön pankkitoiminnassa.

Neljännen rahanpesudirektiivin 8 artiklan 4 kohdan a alakohdassa säädetään, että rahanpesun riskienhallinnan toimintoihin on kuuluttava työntekijöiden taustaselvitys.⁵³ Suomessa direktiivin edellyttämästä taustaselvityksen tekemisestä ei ole kuitenkaan säädetty. Komissio onkin huomauttanut Suomea tästä puutteesta, joka koskee 8 artiklan 4 kohdan a alakohdan täytäntöönpanoa. Rahanpesusääntelyn osittaisuudistuksessa työryhmä oli kuitenkin esittänyt, että rahanpesulain 2 luvun 3 §:n 2 momenttiin lisättäisiin uusi 3 kohta, jonka mukaan toimintaperiaatteiden, menettelytapojen ja valvonnan pitäisi sisältää myös nimenomainen velvoite työntekijän taustan selvittämiseen. Työryhmä oli ehdotuksessaan muotoillut taustaselvityksen sisältävän työntekijöiden nuhteettomuudesta, luotettavuudesta ja osaamisesta varmistumisen sekä ammattitaidon jatkuvasta ylläpidosta huolehtimisen työsuhteen aikana siinä

⁵¹ EU 2015/849, 8 artiklan 3 kohta: Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 2:3 §

⁵² Vaatimustenmukaisuudella tarkoitetaan lakien, sääntöjen ja määräysten noudattamista. Ratsula 2016, Mitä ovat eettiset riskit ja compliance-riskit?

⁵³ EU 2015/849, 8 artiklan 4 kohta a alakohta

laajuudessa kuin työtehtävät edellyttävät. Tällä tavoin lisäys olisi vastannut neljännen rahanpesudirektiivin 8 artiklan 4 kohdan a alakohdassa säädettyä työntekijöiden taustaselvitystä.⁵⁴ Tämä muutos ei kuitenkaan sisältynyt hallituksen esitykseen eikä siitä näin ollen säädetä rahanpesulaissa. Huomioitavaa on kuitenkin, että EU:n uuden rahanpesuasetuksen soveltaminen alkaa vuonna 2027, ja se sisältää vaatimuksia työntekijän taustan selvittämisestä⁵⁵. Finanssivalvonta on kuitenkin suositellut, että ilmoitusvelvolliset tekevät rahanpesun estämisen parissa työskenteleville työntekijöille direktiivin tarkoittamat taustaselvitykset. Taustaselvitysten tekemisen taustalla on tarkoitus varmistua siitä, etteivät ilmoitusvelvollisen työntekijät käytä asemaansa väärin rahanpesua koskeviin tarkoituksiin ja, että työntekijöillä on esimerkiksi työtehtävän hoitamiseksi vaadittavat koulutus- ja kokemustausta ja henkilökohtaiset piirteet ja kyvyt.⁵⁶ Työntekijöiden taustaselvitysten tekeminen voidaankin nähdä osana rahanpesun riskienhallintaa.

Neljännessä rahanpesudirektiivissä säädetään 8 artiklan 3 kohdassa, että ilmoitusvelvollisella on oltava käytössä valvontatoimenpiteet, joilla rahanpesuriskejä voidaan tehokkaasti hallita ja vähentää⁵⁷. Rahanpesulain 2 luvun 3 §:n 2 momentissa säädetään myös, että ilmoitusvelvollisen pitää huolehtia valvonnasta rahanpesuriskien vähentämiseksi ja hallitsemiseksi⁵⁸. Finanssivalvonta on tulkinnut, että valvonnalla tarkoitetaan tässä yhteydessä sellaisia toimintoja, joilla voidaan varmistua siitä, että rahanpesulainsäädäntöä ja ilmoitusvelvollisen laatimia omia toimintaperiaatteita ja menettelytapoja noudatetaan rahanpesuriskien hallitsemiseksi ja vähentämiseksi⁵⁹. Pankissa tällaisina toimenpiteinä voitaneen pitää esimerkiksi sisäistä tarkastusta, menettelytapojen valvontaa ja mahdollisuutta ilmoittaa epäillyistä väärinkäytöksistä.

⁵⁴ Valtiovarainministeriö 2021, s. 19, s. 74

⁵⁵ EU 2024/1624, 13 artikla

⁵⁶ Finanssivalvonta 2023, s. 24—25

⁵⁷ EU 2015/849, 8 artikla 3 kohta

⁵⁸ Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 2:3 §

⁵⁹ Finanssivalvonta 2023, s. 19

Rahanpesun riskienhallinnan toimintaperiaatteiden ja menettelytapojen pitää olla suhteessa ilmoitusvelvollisen toiminnan kokoon, laajuuteen ja luonteeseen nähden. Tämän lisäksi huomioon tulee ottaa työntekijöiden työnkuvaan liittyvät rahanpesuriskit. Ilmoitusvelvollisen suorittamien taustaselvitysten ja vaatimustenmukaisuuden valvonnan pitää siten olla oikeassa suhteessa todettuihin riskeihin nähden eli niitä pitää tehdä riskiperusteisesti. Näin ollen ennen taustaselvityksen tekemistä on arvioitava työntekijän työnkuvan kriittisyys rahanpesun estämisen kannalta ja valvontatoimia on järjestettävä työtehtävien rahanpesuriskin kannalta oikeassa suhteessa. Tämä on tarkoituksenmukaista, jotta työntekijöihin kohdistuvien rahanpesun riskienhallintamenetelmät ovat oikeassa suhteessa todettuihin riskeihin nähden. Ilmoitusvelvollisen on myös otettava huomioon, että näillä menetelmillä on tosiasiallisesti perustuslain 10 §:ään kohdistuvia rajoittavia vaikutuksia niin työntekijöiden yksityisyyden kuin henkilötietojen suojaan.⁶⁰

2.2.3 Rahanpesuasetus

Rahanpesua koskevaan sääntelyyn on tulossa uudistuksia lähiaikoina. EU:ssa on ollut valmistelussa niin kutsuttu rahanpesupaketti, jolla rahanpesun torjuntaa pyritään tehostamaan. Tehostaminen tapahtuisi esimerkiksi yhtenäistämällä sääntelykokonaisuutta ja sen valvontaa. Rahanpesupakettiin kuuluu AMLA-asetus eli asetukset uuden EU:n rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen valvontaviranomaisen perustamisesta, kuudes rahanpesudirektiivi, rahanpesuasetus ja maksun tiedot -asetuksen uudistaminen.⁶¹

Uusi EU:n rahanpesuasetus tuli siis voimaan heinäkuussa vuonna 2024, ja koska kyseessä on asetukset, se on suoraan sovellettavaa oikeutta. Sen soveltaminen alkaa kuitenkin

⁶⁰ Finanssivalvonta 2023, s. 25

⁶¹ Rahanpesu.fi n.d. -b., Lainsäädäntö

pääosin vuonna 2027.⁶² Asetukseen on otettu työntekijän taustan selvittämistä koskevia määräyksiä, joita jokaisen ilmoitusvelvollisen on noudatettava toiminnassaan. Näin ollen esimerkiksi pankin pitää järjestää sellaiset toimintaperiaatteet ja menettelytavat rahanpesuriskien vähentämiseksi ja hallitsemiseksi, jotka sisältävät työntekijän luotettavuuden selvittämisen asetuksen määräämällä tavalla.

Rahanpesuasetuksen 13 artikla koskee työntekijöiden luotettavuutta ja sen arviointia. Artiklan 1 kohdan mukaan taustaselvitys tulee tehdä lähtökohtaisesti kaikille työntekijöille, jotka osallistuvat suoraan esimerkiksi rahanpesuasetuksen määräysten noudattamiseen.⁶³ Siten he voivat vaikuttaa toiminnallaan siihen, noudattaako esimerkiksi pankki rahanpesun torjuntaa koskevia vaatimuksia. Näin ollen rahanpesuriskien ennaltaehkäisemisen kannalta pankin on tarpeellista tehdä työntekijän luottamusta koskevaa arviointia. Taustaselvityksen tekemisessä pitää kuitenkin huomioida, että se on oikeassa suhteessa työntekijän työtehtäviin liittyviin riskeihin rahanpesun kannalta. Artiklan 13 kohdan 1 alakohdassa a määritellään, että taustaselvityksessä tutkitaan työntekijän työtehtävien tuloksellisen hoitamisen kannalta osaamista, tietämystä ja asiantuntemusta sekä alakohdan b mukaan hyvä maineisuutta, vilpittömyyttä ja luotettavuutta. Alakohdan a mukainen arviointi on tehtävä ennen kuin työntekijä aloittaa työskentelyn, ja se on suoritettava säännöllisesti. Myöhempien arviointien tarpeellisuutta arvioidaan työntekijän työtehtävien ja niihin liittyvien riskien nojalla.⁶⁴

Artiklassa 13 työntekijän luotettavuuden arviointiin kuuluu myös 2 kohdan mukaan se, että työntekijän pitää ilmoittaa vaatimustenmukaisuudesta vastaavalle taholle kaikista läheisistä yksityisistä tai ammattimaisista suhteistaan ilmoitusvelvollisen nykyisiin tai uusiin asiakkaisiin. Lisäksi työntekijä ei voi ottaa hoitaakseen sellaisia työtehtäviä, jotka liittyvät ilmoitusvelvollista koskevien vaatimusten toteutumiseen kyseisten asiakkaiden

⁶² AMLA n.d., Tietoa rahanpesuntorjuntaviranomaisesta

⁶³ EU 2024/1624, 13 artikla 1 kohta

⁶⁴ EU 2024/1624, 13 artikla 1 kohta

osalta.⁶⁵ Käytännössä tämä voi tarkoittaa sitä, että jos työntekijä vastaa ilmoitusvelvollisen rahanpesun torjumisen vaatimusten noudattamisesta, läheiset suhteet asiakkaisiin voivat aiheuttaa eturistiriidan. Tällöin järjestelmän luotettavuus ja eheys voivat potentiaalisesti vaarantua. Pankilla on siten oltava sellaiset menettelytavat ja prosessit, joiden avulla eturistiriitoja voidaan hallita ja käsitellä.⁶⁶

2.3 Yksityisyyden suoja työelämässä

2.3.1 Lainsäädännön tausta

Ennen lakia yksityisyyden suojasta työelämässä Suomessa ei ollut erityissääntelyä koskien työntekijöiden henkilötietojen käsittelyä. Työelämän tietosuojalain valmistelussa käytiin läpi kaksi valmisteluprosessia, koska ensimmäisen lakia valmistelleen työryhmän esittämän hallituksen esityksen eduskunta päätyi hylkäämään johtuen esiin nousseista puutteista koskien oikeusturvaa ja perusoikeussuojaa. Sittemmin vuonna 1999 asetettu työryhmä sai valmisteltua hallituksen esityksen ottamalla huomioon aikaisemman esityksen puutteet. Näin ollen laki yksityisyyden suojasta työelämässä tuli voimaan vuonna 2001.⁶⁷

Työelämän tietosuojalain säätämällä otettiin huomioon työelämän erityistarpeet koskien henkilötietojen käsittelyä kuten, että työelämässä osapuolet, työntekijä ja työnantaja, eivät ole kovin tasavertaisessa asemassa keskenään. Hallituksen esityksessä oli tunnistettu myös tarve henkilötietojen suojaamiselle teknologian nopean kehittymisen seurauksena. Lisäksi tämän lain säätämällä vastattiin Suomen perustuslain 10 §:ään, jonka nojalla henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

⁶⁵ EU 2024/1624, 13 artikla 2 kohta

⁶⁶ EU 2024/1624, 41 kohta

⁶⁷ Alapuranen 2012, s. 18—19

Ennen työelämän tietosuojalain säätämistä henkilötietojen käsittelyyn työelämässä sovellettiin ensin henkilörekisterilakia ja tämän kumoamisen jälkeen henkilötietolakia. Näiden lakien katsottiin kuitenkin olevan liian yleispiirteisiä vastaamaan työelämän erityistarpeista aiheutuviin jännitteisiin yksityisyyden suojan kannalta. Työelämän tietosuojalailla on myös pystytty huomioimaan esimerkiksi työnantajien lisääntyvä tarve saada tietoja erinäisissä muuttuvissa työelämän tilanteissa.⁶⁸ Henkilötietolaki on sittemmin kumottu ja sen tilalle on säädetty tietosuojalaki, jota sovelletaan soveltuvin osin myös työelämässä.

2.3.2 Kansainvälinen sääntely

Työelämän tietosuojan kansainvälinen sääntely perustuu useisiin sopimuksiin, säädöksiin ja ohjeistuksiin. Näiden säädösten taustalla vaikuttavat ihmisoikeudet, yksityisyyden suoja ja henkilötietojen käsittelyyn liittyvät periaatteet. Tärkeitä ovat esimerkiksi kansainvälisen työjärjestön (ILO) ohjeisto työntekijöiden henkilötietojen suojaamiseksi, Euroopan unionin yleinen tietosuoja-asetus eli GDPR, Euroopan unionin perusoikeuskirja, Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus, *jäljempänä SEUT*, ja Euroopan ihmisoikeussopimus, *jäljempänä EIS*.

Kansainvälisen työjärjestön (ILO) ohjeisto työntekijöiden henkilötietojen suojaamiseksi on tärkeä sopimus koskien nimenomaan työntekijöiden oikeutta yksityisyyteen työelämässä. Sopimusta laadittaessa oli tunnistettu tarve kehittää työntekijöiden henkilötietojen käsittelemistä koskevia sääntöjä, vaikka yleisesti henkilötietojen käytölle olikin kattavia kansallisia ja kansainvälisiä säädöksiä. Sen tarkoituksena on myös osaltaan vastata riskeihin, jotka syntyvät teknologian kehittymisen ja tietojen keräämisen helpottumisen osalta työntekijöiden henkilötietojen suojaan. Ohjeisto on hyväksytty vuonna 1996. Sopimuksen osalta on hyvä tiedostaa, ettei se ole työnantaja sitova vaan

⁶⁸ HE 75/2000 vp, s. 1, s. 3

sen voidaan katsoa olevan suositus. Näin ollen se ei korvaa esimerkiksi lakeja ja asetuksia.⁶⁹ Se sisältää yleisiä periaatteita siitä, kuinka turvataan työntekijöiden oikeus saada tietoa henkilötietojen käsittelystä, käyttämisestä, keräämisestä, tallentamisesta ja luovuttamisesta⁷⁰.

Yleinen tietosuojasetus koskee myös työntekijöiden henkilötietojen käsittelyä. GDPR asettaa yrityksille ja organisaatioille selkeät velvoitteet henkilötietojen keräämiseen, säilyttämiseen ja hallintaan liittyen. Näitä vaatimuksia sovelletaan niin Euroopassa sijaitseviin organisaatioihin kuin EU:n ulkopuolisiin organisaatioihin, jotka käsittelevät EU:n alueella asuvien ihmisten tietoja.⁷¹ GDPR:n artikloissa 9 ja 88 on työntekijöitä koskevaa sääntelyä. Artiklassa 9 säädetään erityisiä henkilöryhmiä koskevasta käsittelystä. Sen 1 ja 2 kohtien b alakohdissa sallitaan henkilötietojen käsittely, josta ilmenee esimerkiksi ammattiliiton jäsenyys tai terveyteen liittyviä tietoja, jos näiden tietojen käsittely on tarpeellista rekisteröidyn tai rekisterinpitäjän velvoitteiden noudattamiseksi ja mikäli näiden tietojen käsittely on sallittua esimerkiksi jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, joka koskee rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen turvaamista. Artiklassa 88 puolestaan säännellään henkilötietojen käsittelystä työsuhteen yhteydessä. Artiklan 1 kohdan nojalla jäsenvaltioilla on mahdollisuus säätää työehtosopimuksin tarkempia sääntöjä työntekijöiden henkilötietojen käsittelystä työsuhteen yhteydessä oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi, kuten työsuhteen alkamisen ja päättämisen osalta, työn organisoinnin ja työpaikan yhdenvertaisuuden ja turvallisuuden osalta. Artiklan 2 kohta velvoittaa kuitenkin sisällyttämään sääntöihin toimenpiteitä, jotka suojaavat esimerkiksi rekisteröidyn ihmisarvoa ja perusoikeuksia. Erityisesti tulee kiinnittää huomioita tietojenkäsittelyn läpinäkyvyyteen ja työpaikan valvontajärjestelmiin.⁷²

⁶⁹ Työministeriö 1998, s. 3—4

⁷⁰ HE 75/2000 vp, s. 5

⁷¹ Your Europe 2024, Yleinen tietosuojasetus

⁷² EU 2016/679, 9 artikla, 88 artikla

Euroopan unionin perusoikeuskirjalla vahvistetaan unionin oikeuksia ja yhteisiä arvoja, jotka pohjautuvat muun muassa jäsenvaltioiden kansainvälisiin velvoitteisiin ja sopimuksiin. Perusoikeuskirjan 7 artiklassa jokaiselle turvataan oikeus oman yksityiselämän kunnioittamiseen⁷³. Voitaneen todeta, että yksityiselämän kunnioittamiseen liittyy läheisesti perusoikeuskirjan 8 artiklassa säädetty oikeus henkilötietojen suojaan. Artiklan nojalla lähtökohtaisesti jokaisella on oikeus omien henkilötietojensa suojaan ja siihen, että henkilötietojen käsittely toteutetaan asianmukaisesti, ennalta määriteltä tavoitetta varten, perustuen suostumukseen tai muuten laissa säädetyn perusteen mukaisesti. Tämän lisäksi artiklassa säädetään jokaisen oikeudesta tutustua tietoihin, joita on kerätty ja tarvittaessa vaatia väärin tietojen oikaisua.⁷⁴ Henkilötietojen suojasta säädetään lisäksi SEUT:n 16 artiklassa⁷⁵.

Euroopan ihmisoikeussopimuksella turvataan ihmisoikeuksia ja perusvapauksia. EIS:n 8 artiklalla turvataan jokaisen oikeus yksityiselämän kunnioittamiseen kuten Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklassa. Artiklassa säädetään, että lähtökohtaisesti jokaisella on oikeus omaan yksityiselämäänsä ilman, että viranomaiset puuttuvat siihen. Tätä oikeutta voidaan rajoittaa, mikäli siihen on perusteet lainsäädännössä ja rajoittaminen on välttämätöntä esimerkiksi kansallisen turvallisuuden tai rikollisuuden estämiseksi.⁷⁶

2.3.3 Yksityiselämän suoja

Vuoden 1995 perusoikeusuudistuksella perustuslakiin lisättiin säädös koskien jokaisen oikeutta yksityiselämän suojaan. Tässä samassa lainkohdassa turvataan myös oikeus henkilötietojen suojaan.⁷⁷ Yksityiselämän suoja on turvattu nykyisessä Suomen

⁷³ Euroopan unionin perusoikeuskirja 2000, 7 artikla

⁷⁴ Euroopan unionin perusoikeuskirja 2000, 8 artikla

⁷⁵ Euroopan unionin toimesta tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto n.d., 16 artikla

⁷⁶ Euroopan ihmisoikeussopimus 63/1999

⁷⁷ Laki Suomen Hallitusmuodon muuttamisesta 969/1995, 8:1 §

perustuslaissa jokaiselle kuuluvana perusoikeutena. Perusoikeusuudistuksella yhdenmukaistettiin Suomen perusoikeusjärjestelmä vastaamaan paremmin Suomea sitovia ihmisoikeusvelvoitteita, kuten Euroopan ihmisoikeussopimusta⁷⁸.

Yksityiselämän suojasta säädetään laajasti niin kansallisessa lainsäädännössä kuin kansainvälisin sopimuksin. Kansallisessa lainsäädännössä säädös yksityiselämän suojasta on kirjattu Suomen perustuslain toisen luvun 10 §:ään⁷⁹. Yksityiselämän suoja turvataan lisäksi Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa⁸⁰ ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklassa⁸¹. Euroopan unionin perusoikeuskirjassa on yksityiselämän suojasta erillinen artikla koskien henkilötietojen suojaa. Perusoikeuskirjan 8 artiklassa jokaiselle turvataan oikeus nimenomaan henkilötietojen suojaan, tietojen käsittelyn asianmukaisuuteen ja oikeusturvaan⁸². Edellä mainittuja toteutetaan GDPR:llä ja kansallisesti GDPR:ää täydennetään ja täsmennetään esimerkiksi tietosuojalailla ja työelämän tietosuojalailla.

Käsitteenä yksityiselämä on laaja ja sen vaikutuspiiriä on vaikea määritellä tyhjentävästi. Pääperiaatteena pidetään kuitenkin sitä, että jokainen on oikeutettu yksityiselämäänsä ilman julkisen vallan tai muun tahon aiheetonta puuttumista siihen.⁸³ Henkilötietojen suojan katsotaan kuuluvan yksityiselämän piiriin. Perustuslaissa säädetäänkin yksityiselämän turvaamisen ohella henkilötietojen suojaamisen säätämisestä lailla⁸⁴. Hallituksen esityksen mukaan maininta henkilötietojen suojaamisesta viittaa tunnistettuun tarpeeseen turvata yksityisyyden suoja niin henkilötietojen käsittelyssä, rekisteröimisessä, säilyttämisessä kuin käyttämisessäkin⁸⁵. Yksityiselämän suojan rinnalla voitaneen käyttää synonyymisesti käsitettä yksityisyyden suoja⁸⁶.

⁷⁸ HE 309/1993 vp, s. 15

⁷⁹ Suomen perustuslaki 731/1999

⁸⁰ Euroopan ihmisoikeussopimus 63/1999

⁸¹ Euroopan unionin perusoikeuskirja, 2000

⁸² Euroopan unionin perusoikeuskirja, 2000

⁸³ HE 309/1993 vp, s. 52—53

⁸⁴ Suomen perustuslaki 731/1999, 10 §

⁸⁵ HE 309/1993 vp, s. 53

⁸⁶ Neuvonen 2014, s. 36

2.3.4 Yhdenvertaisuus

Suomen perustuslain 6 §:ssä säädetään vaatimuksesta kohdella ihmisiä yhdenvertaisesti ja syrjinnän kiellosta⁸⁷. Tämä säädös koskee työelämässä sitä, että työntekijöitä tulee kohdella yhdenvertaisesti toisiinsa nähden myös henkilötietojen käsittelyn yhteydessä. Ketään ei saa lähtökohtaisesti asettaa eri asemaan eli syrjiä esimerkiksi iän, sukupuolen, alkuperän, mielipiteen, uskonnon tai muun henkilöön perustuvan syyn nojalla⁸⁸. Tämä luettelo ei ole tyhjentävä vaan siinä on eriteltyinä joitain perusteita, jotka katsotaan syrjiviksi. Kaikkien syrjintäperusteiden luettelemista on pidetty vaikeana ja tarpeettomana, koska luettelosta tulisi pitkä ja todennäköisesti epäsuhtainen. Erikseen lueteltujen syrjintäperusteiden on katsottu olleen keskeisiä suomalaisen yhteiskunnan kannalta.⁸⁹

Perustuslain 6 §:n mukaisella syrjintäkiellolla on yhteys työelämän tietosuojalain 3 §:ään, joka koskee tarpeellisuusvaatimusta. Tarpeellisuusvaatimus tarkoittaa, että työnantajalla on oikeus käsitellä vain työsuhteen kannalta välittömästi tarpeellisia henkilötietoja työntekijästä⁹⁰. Syrjintäkiellolla katsotaan olevan yhteys työntekijöistä kerättäviin tietoihin ja täten henkilötietojen ja yksityisyyden suojaan. Hallituksen esityksen mukaan sellaisten tietojen kerääminen, mikä ei ole tarpeellista työsuhteen kannalta, voi johtaa työntekijän syrjintään.⁹¹ Tarpeettomien tietojen kerääminen voi esimerkiksi altistaa työntekijän mahdollisille syrjiville oletuksille ja ennakkoluuloille ja ne voivat vaikuttaa työnantajan päätöksentekoon tahattomastikin. Tämän ennaltaehkäisemiseksi onkin tärkeää, että työnantajat noudattavat tarpeellisuusvaatimusta ja varmistavat, että henkilötietojen käsittely on syrjimätöntä ja yhdenvertaista.

⁸⁷ Suomen perustuslaki 731/1999, 6:1 §

⁸⁸ Suomen perustuslaki 731/1999, 6:2 §

⁸⁹ HE 309/1993 vp, s. 43

⁹⁰ Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 759/2004, 3:1 §

⁹¹ HE 75/2000 vp, 17

2.3.5 Itsemääräämisoikeus

Tarkasteltaessa henkilötietojen käsittelyn sääntelyä perustana voidaan pitää itsemääräämisoikeutta ja oikeutta henkilökohtaiseen vapauteen⁹². Suomen perustuslain 1 §:ssä turvataan jokaisen yksilön oikeudet ja vapaudet. Tämän katsotaan kattavan myös yksilön itsemääräämisoikeuden, jolla tarkoitetaan vapautta määrätä itsestään ja toimistaan.⁹³ Tähän katsotaan liittyvän läheisesti myös oikeudet henkilökohtaiseen vapauteen ja yksityiselämän suojaan⁹⁴. Henkilötietojen käsittelyn kannalta voitaneen pitää oleellisena jokaisen oikeutta omaan tahtoon ja itsemääräämisoikeuteen. Siten jokaisella pitäisi tämän nojalla olla oikeus tietää ja päättää omien tietojensa käyttämisestä. Tähän kuuluvat myös oikeus tietää kerättyjen henkilötietojen sisällöstä ja oikeus arviointiin vain oikeiden henkilötietojen nojalla. Työelämän yksityisyyden suojan osalta näiden on katsottu olevan keskeisiä seikkoja, koska työntekijöille on haluttu antaa mahdollisimman laajat oikeudet olla tietoisia omien henkilötietojensa käsittelystä.⁹⁵

Itsemääräämisoikeutta käsiteltäessä on kuitenkin hyvä havaita, ettei se ole ehdoton ja että sitä voidaan tarvittaessa rajoittaa. Sen toteutumiseen liittyy esimerkiksi suhteellisuus, jolla tarkoitetaan, että sitä joudutaan suhteuttamaan muihin yhteiskunnallisiin tekijöihin. Työelämässä törmätäänkin tilanteisiin, joissa työntekijän yksityisyyden ja henkilötietojen suoja ei välttämättä pääse toteutumaan täysimääräisesti.⁹⁶

2.4 Henkilötietojen käsittely työelämän tietosuojalain nojalla

⁹² Alapuranen 2012, s. 36

⁹³ HE 309/1993 vp, s. 42

⁹⁴ Hallberg ja muut 2005, Itsemääräämisoikeus

⁹⁵ HE 75/2000 vp, s. 4—5, s. 13

⁹⁶ Alapuranen 2012, s. 37

2.4.1 Tarpeellisuusvaatimus

Työelämän tietosuojalain 2 luvun 3 §:ssä säädetään työntekijöiden henkilötietojen käsittelyä koskevasta tarpeellisuusvaatimuksesta. Sen nojalla työnantaja saa käsitellä vain sellaisia henkilötietoja työntekijöistä, jotka ovat välittömästi tarpeellisia työsuhteen kannalta. Tietojen kerääminen voi liittyä esimerkiksi työsuhteen osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseen tai työtehtävien erityisluonteesta johtuviin seikkoihin. Huomionarvoista on, ettei tästä vaatimuksesta voida poiketa edes työntekijän suostumuksella.⁹⁷

Työelämässä on monenlaisia toimijoita, tehtäviä ja tilanteita, joten kerättävien henkilötietojen määrä ja sisältö ovat riippuvaisia esimerkiksi työtehtävien luonteesta ja toimialasta. Työnantajalla on väistämättä tarve kerätä, tallentaa ja säilyttää tietoja toimintansa järjestämiseksi. Tarpeellisuus voi johtua esimerkiksi viranomaisten vaatimuksista, työympäristöstä tai työtehtävistä.⁹⁸ Pankin velvollisuutena on ehkäistä toiminnassaan riskiä rahanpesuun. Velvoitteen täyttämiseksi pankin on otettava huomioon myös työntekijöidensä vaikutukset rahanpesuriskien ennaltaehkäisemiseen ja hallitsemiseen, mikä tarkoittaa esimerkiksi työntekijöiden henkilötietojen käsittelyä työtehtävissä, joissa riski rahanpesuun nähdään merkittävänä. Tarpeellisuusvaatimuksen tarkoituksena onkin tasapainoilla työnantajan tarpeiden ja työntekijöiden oikeuksien välillä. Toisaalta työnantajalla on tarve käsitellä työntekijöiden henkilötietoja, että työntekijöillä on oikeus suojata omien henkilötietojensa käyttöä yksityisyytensä nojalla. Työnantajalla onkin vastuu sen arvioinnista, että onko työntekijöistä kerätyt ja tallennetut henkilötiedot tarpeellisia ja välttämättömiä työsuhteen kannalta. Tätä vastuuta korostetaan sillä, etteivät työntekijät voi antaa suostumustaan tarpeellisuusvaatimuksesta poikkeamiseen, koska työntekijöiden katsotaan olevan

⁹⁷ Laki työelämän yksityisyydestä 759/2004, 2:3 §

⁹⁸ HE 75/2000 vp, s. 15, s. 17

alisteisessa asemassa työnantajaan nähden eikä suostumus perustuisi täten työntekijöiden aitoon tahtotilaan.⁹⁹

Työntekijöiden yksityisyyden suojan kannalta tarpeellisuusvaatimus on tärkeä, koska se rajaa työnantajan oikeuksia käsitellä työntekijöiden henkilötietoja. Vaatimus turvaa työntekijöitä tarpeettomien ja liiallisten tietojen keräämiseltä ja käyttämiseltä, mikä puolestaan vähentää riskiä työntekijöiden yksityisyyden suojan loukkauksille. Tämän säädöksen johdosta työnantajan on kyettävä perustelemaan kerättävien henkilötietojen välitön tarpeellisuus työsuhteen kannalta. Hallituksen esityksen mukaan työsuhteen kannalta välttämättömiä tietoja ovat esimerkiksi sellaiset, jotka liittyvät työtehtävien suorittamiseen, työntekijän valintaan, työolosuhteisiin, työehtosopimusten määräysten noudattamiseen ja lainsäädännön asettamiin vaatimuksiin. Tällä korostetaan sitä, että käsiteltävien henkilötietojen on oltava olennaisia työsuhteen osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien hoitamisen kannalta.¹⁰⁰ Vaikka tarpeellisuusvaatimus on erityisen tärkeä pankin työntekijöiden kannalta, sitä voidaan pitää keskeisenä myös pankin kannalta. Kun pankki noudattaa tarpeellisuusvaatimusta, toiminta on läpinäkyvää ja täyttää osaltaan lainsäädännön asettamat vaatimukset. Tarpeellisuusvaatimusta noudattamalla pankilla on myös selvät ohjeet, mitä henkilötietoja työntekijöistä saa käsitellä ja mitä ei. Tällä tavoin estetään epäolennaisten ja työntekijöiden yksityisyyttä mahdollisesti loukkaavien tietojen käsittely. Tämä edistää myös työntekijöiden oikeutta yksityisyyden ja henkilötietojen suojaan.

2.4.2 Edellytykset työntekijän henkilötietojen keräämiselle ja työnantajan tiedonantovelvollisuus

⁹⁹ HE 75/2000 vp, s. 15, s. 17

¹⁰⁰ HE 75/2000 vp, s. 15

Lähtökohtaisesti työnantajan on kerättävä tarvitsemansa henkilötiedot suoraan työntekijältä itseltään työelämän tietosuojalain 2 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan. Mikäli tietoja hankitaan muualta, työntekijältä tarvitaan suostumus. Tähän on kuitenkin olemassa poikkeus, sillä suostumusta ei tarvita, mikäli viranomainen antaa tietoja työnantajalle liittyen työnantajan laissa määrätyn tehtävän hoitamiseen tai jos tietojen keräämisestä tai luovuttamisesta on laissa erikseen nimenomaisesti määrätty.¹⁰¹ Tämä vaatimus parantaa työntekijöiden henkilötietojen suojaa, koska tällä tavoin työntekijät tietävät, millaisia tietoja heistä on käsitelty ja kerätty¹⁰². Lisäksi tämä on linjassa työntekijöiden itsemääräämisoikeuden kanssa, koska tämän vaatimuksen nojalla työntekijät tietävät tietojensa käsittelystä ja tarvittaessa he voivat olla päättämässä niiden käyttämisestä. Neuvonen onkin määritellyt, että henkilötietojen suojaan liittyvä tiedollinen itsemääräämisoikeus käsittää sen, että henkilöllä on mahdollisimman laajat mahdollisuudet vaikuttaa henkilötietojensa käsittelyyn¹⁰³.

Henkilötietojen keräämistä varten pyydettävälle suostumukselle on olemassa poikkeuksia. Hallituksen esityksen mukaisesti työnantaja voi hankkia työntekijästä tietoja ilman suostumusta, jos työntekijä ei syystä tai toisesta anna suostumusta tai se on muutoin vaikea saada työntekijältä asian laadun vuoksi. Tähän on muutamia edellytyksiä. Ensinnäkin työnantajan tulee huomioida tarpeellisuusvaatimus eli kerättävien tietojen tulee olla välittömästi tarpeellisia työsuhteen kannalta. Toiseksi hankittavilla henkilötiedoilla tulee olla yhteys työntekijän luotettavuuden selvittämiseen. Nämä edellytykset perustuvat työelämän vaatimukseen ja myös työntekijöiden suojelemiseen.¹⁰⁴

Työnantajan hankkiessa tietoja työntekijästä luotettavuuden selvittämiseksi, siitä tulee ilmoittaa työntekijälle ennen tietojen keräämistä eli työnantajalla on tiedonantovelvollisuus työntekijää kohtaan koskien hänen henkilötietojensa

¹⁰¹ Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 759/2004, 2:4 §

¹⁰² HE 75/2000 vp, s. 17

¹⁰³ Neuvonen 2014, s. 59

¹⁰⁴ HE 75/2000 vp, s. 17

keräämistä¹⁰⁵. Kun työntekijästä kerätään tietoja muualta kuin häneltä itseltään, työnantaja on pääsääntöisesti velvollinen informoimaan työntekijää siitä ennen kuin kerätyt tiedot vaikuttavat työntekijää koskeviin päätöksiin. Tällä lisätään avoimuutta työelämässä työnantajan työntekijästä käsittelemien henkilötietojen suhteen.¹⁰⁶

¹⁰⁵ Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 759/2004, 2:4 §

¹⁰⁶ HE 75/2000 vp, s. 18

3 Työntekijöiden taustaselvitykset

3.1 Taustaselvitykset

3.1.1 Yleistä

Työntekijöiden taustaselvityksestä on säädetty neljännen rahanpesudirektiivin 8 artiklan 4 kohdan a alakohdassa¹⁰⁷. Finanssivalvonta on suosittanut, että rahanpesun riskiarvion toimintaperiaatteet ja menettelytavat sisältäisivät rahanpesun estämisen parissa työskenteleville tehtävän taustaselvityksen. Taustaselvityksen tarkoituksena olisi varmistua, etteivät rahanpesun estämisen kannalta merkittävässä tehtävissä työskentelevät käyttäisi väärin asemaansa rahanpesuun liittyviin tarkoituksiin.¹⁰⁸ Lisäksi pitäisi kiinnittää huomiota siihen, että taustaselvityksen nojalla käsiteltävät henkilötiedot ovat olennaisia ja rajattu vain rahanpesun torjumisen ja siihen liittyvien riskienhallinnan tarkoitukseen.

Finanssialan lausunnossa, liittyen Finanssivalvonnan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskeviin määräyksiin ja ohjeisiin, otettiin kantaa ohjeen valmistelun aikana Finanssivalvonnan suositamaan työntekijöiden taustaselvitykseen. Finanssiala kiinnitti huomioita siihen, että Finanssivalvonnan antamassa ohjeistuksessa olevasta taustaselvityksestä ei ole lainsäädännössä nimenomaista kirjausta. Taustaselvityksestä on säädetty neljännessä rahanpesudirektiivissä, mutta sitä ei ole tuotu kansalliseen lainsäädäntöön sellaisenaan. Finanssialan mukaan on kyse periaatteellisestikin huomattavasta seikasta, ettei siitä ole täsmällistä lainsäädöstä.¹⁰⁹ Taustaselvityksen tekemisellä on kuitenkin vaikutuksia työntekijöiden yksityisyyden

¹⁰⁷ EU 2015/849, 8 artikla 4 a kohta

¹⁰⁸ Finanssivalvonta 2023, s. 24

¹⁰⁹ Finanssiala 2022, kohta 5.3.1

suojan perusoikeuteen, joten sen rajoittamisen pitäisi perustua säädettyyn lakiin. Lailla säätämisen vaatimuksella turvataan yksilöiden oikeuksia perusteettomilta puuttumisilta.¹¹⁰ Finanssiala toteaa näkevänsä Finanssivalvonnan ohjeistukset kuitenkin jossain määrin velvoittavina, vaikka muodollisesti kyse onkin ohjeesta. Näin ollen se, että suosituksen taustalla ei ole nimenomaista lainsäädöstä on herättänyt huolta työntekijöiden yksityisyyden suojan toteutumisen kannalta.¹¹¹

Finanssivalvonta on myös ohjeessaan todennut, ettei työntekijöiden taustaselvityksellä tarkoiteta Suojelupoliisin tekemää tai rikosrekisterilaissa säädeltävää taustaselvitystä, vaan kyseessä olisi kevyempi menettely. Tämän menettelyn tarkoituksena on varmistua myös työhön ottamisen jälkeen siitä, että työntekijä esimerkiksi täyttää ammattitaidolle asetetut edellytykset, kuten riittävän kokemus- ja koulutustaustan.¹¹² Finanssiala esitti tarkennuspyynnön lausunnossaan, että kuinka näitä asioita tulisi valvoa ottaen samalla huomioon työelämän tietosuojalain vaatimukset työntekijöiden yksityisyyden suojalle.¹¹³ Työsuhteen aikana tällaisen jatkuvan valvonnan voidaan nähdä johtavan tilanteisiin, joissa työntekijöiden yksityisyyden suojaan saatetaan puuttua liiallisesti. Valvonnan avulla kertyisi todennäköisesti esimerkiksi tietoja, jotka eivät olisi työsuhteen kannalta välttämättömiä. Finanssivalvonnan näkemys tähän on, ettei esimerkiksi ammattitaidon ja osaamisen valvonnalla tarkoitetta sellaisia toimia, jotka voisivat olla ristiriidassa työelämän tietosuojalain kanssa¹¹⁴.

Finanssiala nosti vielä esiin sen, ettei pelkästään esimerkiksi Finanssivalvonnan suosittaman kevyempiin menettelyihin perustuvan taustaselvityksen nojalla pystytä täysin varmistumaan työntekijän luotettavuudesta liittyen siihen, että työntekijä ei esimerkiksi väärinkäytä asemaansa tarkoituksessaan pestä rahaa.¹¹⁵ Finanssivalvonta tulkitsee ohjeistuksen kuitenkin siten, ettei se sisällä nimenomaista suositusta

¹¹⁰ Hallberg ja muut 2005, Lailla säätämisen vaatimus

¹¹¹ Finanssiala 2022, kohta 5.3.1

¹¹² Finanssivalvonta 2023, s. 25

¹¹³ Finanssiala 2022, kohta 5.3.1

¹¹⁴ Finanssivalvonta n.d., s. 14—15

¹¹⁵ Finanssiala 2022, kohta 5.3.1

taustaselvityksen tekemiseen luotettavuuden selvittämiseksi vaan kyse on menettelystä, jonka tarkoituksena on varmistua, ettei työntekijä väärinkäytä asemaansa rahanpesua koskeviin tarkoituksiin. Vain hyvin rajatuissa ja harvoissa työtehtävissä voidaan työntekijän suostumuksen nojalla tehdä Suojelupoliisin turvallisuusselvitys. Pääsääntöisesti pankin mahdollisuudet selvittää, työntekijän riski asemansa väärinkäyttämiseen rahapesun tarkoituksessa, ovat rajoitetummat. Finanssivalvonta on ohjeistuksessaan korostanut, että työntekijän taustan selvittämisen saa tehdä vain siinä laajuudessa kuin se on tarpeellista ottaen huomioon työntekijän työtehtävät.¹¹⁶ Taustaselvityksen tekemisellä on yksityisyyden ja henkilötietojen suojaa kaventavia vaikutuksia, joten sen tekemisen pitää perustua harkintaan.

3.1.2 Koulutus ja osaaminen

Neljännän rahanpesudirektiivin 8 artiklan 1 kohdan nojalla ilmoitusvelvollisilla pitää olla asianmukaiset toimet tunnistaa ja arvioida rahanpesuriskiä¹¹⁷. Finanssivalvonnan ohjeistuksessa todetaankin työntekijöiden ammatillisesta osaamisesta, että taustaselvityksen avulla varmistuttaisiin siitä, että työntekijöillä on tarvittavat henkilökohtaiset ominaisuudet, kyvyt, koulutus ja ammatillinen kokemus työtehtävien vaatimusten täyttämiseksi¹¹⁸. Työelämän tietosuojalain 2 luvun 4 §:n mukaan työntekijää koskevat henkilötiedot olisi pääasiallisesti kerättävä työntekijältä suoraan. Mikäli henkilötietoja hankitaan muualta, siihen tarvitaan lähtökohtaisesti työntekijän suostumus.¹¹⁹ Mikäli pankki näkisi tarpeellisena esimerkiksi tarkistaa työntekijän edelliseltä työnantajalta työntekijän ammatillista kokemusta ja työtehtävistä suoriutumista koskevien tietojen oikeellisuuden, siihen tarvittaisiin lähtökohtaisesti työntekijän suostumus¹²⁰.

¹¹⁶ Finanssivalvonta n.d., s. 15—16

¹¹⁷ EU 2015/849, 8 artikla

¹¹⁸ Finanssivalvonta 2023, s. 25

¹¹⁹ Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 759/2004, 2:4 §

¹²⁰ Finanssivalvonta 2023, s. 25

Rahanpesulain 9 luvun 1 §:n 1 momentin ja neljännen rahanpesudirektiivin 46 artiklan 1 kohdan nojalla pankilla on velvollisuus huolehtia siitä, että työntekijöillä on myös työsuhteen aikana tarvittava koulutustaso rahanpesulain säännösten noudattamiseksi. Tarvittavan koulutuksen järjestämisellä pankki varmistuu siitä, että työntekijöillä on tarvittavat kyvyt rahanpesulain nojalla annettujen ohjeistuksien noudattamiselle.¹²¹ Koulutuksen järjestäminen on osa pankin rahanpesuriskien hallitsemiseksi laadittavia toimintaperiaatteita, menettelytapoja ja valvontaa. Pankilla pitää siis olla sellaiset toimintaperiaatteet ja menettelytavat, joilla varmistutaan siitä, että työntekijöillä on riittävä osaamistaso suorittaa tehtäviään niin kuin pankin toimintaperiaatteet ja menettelytavat edellyttävät rahanpesun torjumiseksi ja siihen liittyvien riskien hallitsemiseksi. Koulutuksen järjestämistä pitää myös valvoa dokumentoimalla esimerkiksi koulutuksen ajankohdat, sisällöt ja osallistujat.¹²²

Siten työntekijöiden osaamisen seuranta liittyy tämän osalta rahanpesulain määrittämien velvoitteiden toteuttamiseen työtehtävissä. Pankki myös varmistuu työntekijöiden kyvykkyydestä hoitaa työtehtäviään siten kuin pankki on omissa ohjeistuksissaan määritellyt rahanpesuriskien hallitsemiseksi. Käytännössä tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että luotonannossa työskentelevät henkilöt osallistuvat pankin järjestämiin koulutuksiin siitä, kuinka heidän työtehtävissään tulee toimia, jotta työskentely on rahanpesulain mukaista ja toiminnalla ehkäistään rahanpesuriskejä. OP Ryhmässä kaikki työntekijät osallistuvat koulutuksiin säännöllisesti. Nämä koulutukset käsittelevät muun muassa epäilyttävien liiketoimien tunnistamista ja asiasta raportoimista. Nordean koulutuksien sisällöstä todetaan, että ne sisältävät realistisia tilanteita, joiden kautta työntekijät saavat käytännönläheistä koulutusta. Työntekijöitä kouluttamalla OP Ryhmässä ja Nordeassa varmistutaan siitä, että henkilöstöllä on riittävä ymmärrys koskien rahanpesun estämisestä ja siihen liittyvästä sääntelystä. Nordeassa on

¹²¹ EU 2015/849, 46 artikla 1 kohta: Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 9:1 §

¹²² Finanssivalvonta 2023, s. 25

kaikille työntekijöille pakollinen koulutus talousrikollisuuden torjunnasta, mutta se huolehtii myös siitä, että talousrikollisuuden asiantuntijat saavat laajempaa koulutusta työnsä tehokkaaksi hoitamiseksi.¹²³ Kouluttamisella ja työntekijöiden osaamisesta huolehtimisella voidaan katsoa olevan merkittäviä vaikutuksia pankin rahanpesuriskien hallitsemiseksi, koska kun työntekijöillä on hyvät ja riittävät tiedot havaita riskejä rahanpesuun, he voivat omalla toiminnallaan estää rikollista toimintaa.

3.1.3 Henkilöluottotiedot ja muut selvitykset

Henkilöluottotietojen käsittelyllä voitaneen nähdä epäsuora yhteys rahanpesun riskienhallintaan, vaikka Finanssivalvonnan tulkinnan mukaan taustaselvityksen tarkoitukseen ei sisälly työntekijöiden luotettavuuden selvittämistä¹²⁴. Voitaneen kuitenkin todeta, että työtehtävät, joita pidetään merkittävänä rahanpesun torjunnan kannalta ovat usein sellaisia, että työntekijöiltä voidaan vaatia vakaata luottamusta. Työnantaja onkin oikeutettu tarkastelemaan työntekijöiden henkilöluottotietoja, mikäli se liittyy työntekijöiden luotettavuuden selvittämiseen tai työtehtävät edellyttävät erityistä luottamusta työelämän tietosuojalain 2 luvun 5 a §:n nojalla¹²⁵. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi tilannetta, jossa pankin sisäisellä rekrytoinnilla valitaan työntekijä sellaisiin tehtäviin, joissa luottotietojen tarkastamisen edellytykset täyttyvät. Henkilöluottotietojen tarkastaminen voitaneen nähdä mahdollisena pankissa esimerkiksi työtehtävissä, joissa tehdään taloudellisesti merkittäviä sitoumuksia ja päätöksiä, myönnetään huomattavia luottoja ja mahdollisesti käsitellään asiakkaiden tai työnantajan varoja. Luottotietojen tarkastamismahdollisuuden edellytyksenä on kuitenkin, että kyseinen työntekijä palkataan tehtävään tai mikäli työntekijä siirtyy sellaisiin työtehtäviin työsuhteen aikana, että luottotietojen tarkastamisen lakisääteiset

¹²³ Nordea n.d., Kolme puolustuslinjaa; OP Ryhmä n.d., Talousrikollisuuden torjunta

¹²⁴ Finanssivalvonta n.d., s. 15—16

¹²⁵ Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 759/2004, 2:5 a §

vaatimukset täyttyvät.¹²⁶ Käytännössä taloudellisesti merkittäviä sitoumuksia ja päätöksiä tekevät pankissa johtotehtävissä työskentelevät henkilöt. Lisäksi pankin työntekijät voivat myös myöntää huomattaviakin luottoja, ja heillä voi olla käyttöoikeuksia järjestelmiin, jotka mahdollistavat esimerkiksi työnantajan tai asiakkaiden varojen siirtämisen. Tämän kaltaiset työtehtävät edellyttävät työelämän tietosuojalaissa määriteltyä vakaata luottamusta, jota voidaan arvioida henkilöluottotietojen avulla.¹²⁷ Henkilöluottotietojakin tarkistettaessa tulee kuitenkin noudattaa tarpeellisuusvaatimusta. Ei siis ole tarkoituksenmukaista, että jokaiselta työntekijältä tarkastetaan henkilöluottotietoja vaan, siihen täytyy olla työsuhteeseen liittyvä peruste.¹²⁸

Voidaan todeta, että henkilöluottotietojen tarkistaminen nähdään tarpeellisena, kun työntekijän on työtehtävissään mahdollista aiheuttaa työnantajalle taloudellista vahinkoa, ja työtehtävät ovat sellaisia, että niiden hoitamiseen liittyy riski työntekijän oman taloudellisen edun tavoitteluun lain vastaisesti¹²⁹. Tällä voidaan nähdä yhteys pankin veloitteeseen torjua rahanpesua ja ennaltaehkäistä rahanpesuriskejä. Voitaneen lisäksi pitää perusteltuna, että henkilöluottotietojen käsittelyn edellytysten täytyessä työntekijältä ei tarvita erillistä suostumusta luottotietojen käsittelyyn, koska se nähdään työnantajan oikeutena¹³⁰. Kun työntekijän henkilöluottotietoja tarkastellaan, voidaan nähdä mahdollisia rahanpesuun liittyviä riskejä. Työntekijän taloudellisesti haastava tilanne voi esimerkiksi vaikuttaa hänen alttiuteen osallistua rikolliseen toimintaan, kuten peittelemällä epäilyttäviä liiketoimia, tai sen voidaan nähdä kertovan hänen kyvystään hoitaa taloudellisia velvoitteita, mikä voi olla tarpeellista työtehtävissä, jotka sisältävät huomattavien rahasummien käsittelyä tai luottojen myöntämistä.

¹²⁶ Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 759/2004, 2:5 a §

¹²⁷ HE 19/2008 vp, s. 11—13

¹²⁸ HE 75/2000 vp, s. 18

¹²⁹ HE 19/2008 vp, s. 10

¹³⁰ Alapuranen 2012, s. 120

Luottotiedoista ilmenevät merkinnät eivät toisaalta kerro työntekijän tilanteesta kovin laajasti eikä esimerkiksi sitä, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet merkintöjen syntymiseen. Työntekijän kannalta on oleellista, että kun luottotietoja aiotaan käsitellä, siitä kerrotaan työntekijälle ennen kuin niitä hyödynnetään häntä koskevassa päätöksenteossa. Näin ollen työntekijällä olisi mahdollisuus keskustella luottotietomerkintöjen syntymiseen vaikuttaneista tekijöistä. Tätä pidetään tärkeänä, koska luottotietojen käsittelyn tarkoituksenahan on selvittää työntekijän luottamuksellisuus työtehtävien hoitamisessa. Luottotietomerkintöihin voi olla esimerkiksi syy, joka ei johdu työntekijän kyvyistä, haluttomuudesta ottaa vastuu toimistaan tai tarkoituksellisesta toiminnasta.¹³¹ Näin ollen luottotietomerkinnät eivät välttämättä kerro työntekijän luottamuksellisuudesta työtehtävän hoitamisen suhteen kovinkaan paljon.

Työnantajalla on lisäksi mahdollisuus selvittää luotettavuutta myös muiden henkilötietojen perusteella kuin henkilöluottotietojen nojalla työelämän tietosuojalain 2 luvun 4 §:n 2 momentin nojalla¹³². Lain esitöissä mainitaan myös, että luotettavuustiedot voisivat koskea muun muassa henkilöluottotietoja eli muitakin tietoja olisi mahdollista hankkia. Muita luotettavuustietoja voisivat olla taloudellisia riippuvuuksia koskevat selvitykset.¹³³ Rahanpesun riskienhallinnan kannalta rahanpesun torjunnan parissa merkittävässä tehtävässä työskentelevien henkilöiden työtehtävistä johtuen voitaneen pitää perusteltuna, että tällaisia riippuvuuksia selvitettäisiin. Voitaneen pitää mahdollisena, että taloudellisilla riippuvuuksilla voisi olla rahanpesuun liittyvä riski työntekijän rahanpesulainsäädännön velvoitteiden noudattamisen kannalta esimerkiksi liittyen velvollisuuteen ilmoittaa epäilyttävästä liiketoimesta, ja näin ollen työntekijä saattaisi väärinkäyttää omaa asemaansa rahanpesun tarkoituksiin. Uudessa sovellettavaksi tulevassa EU:n rahanpesuasetuksessa onkin 13 artiklan 2 kohdassa vaatimus, että työntekijän pitää ilmoittaa kaikista läheisistä tai ammatillisista suhteista ilmoitusvelvollisen olemassa oleviin tai uusiin asiakkaisiin¹³⁴. Tällä tavoin pankki pystyy

¹³¹ HE 19/2008, s. 10—11

¹³² Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 759/2004, 2:4 §

¹³³ HE 75/2000 vp, s. 18

¹³⁴ EU 2024/1624, 13 artikla 2 kohta

ennaltaehkäisemään riskejä, jotka olisivat mahdollisia työntekijöiden eturistiriitojen vuoksi, rahanpesulainsäädännön noudattamisen suhteen.

Työntekijöiden henkilötietojen ja yksityisyyden suojan kannalta on tärkeää, että pankki noudattaa työelämän tietosuojalain mukaista tarpeellisuusvaatimusta henkilöluottotietojen ja muiden luotettavuuden selvittämiseksi hankittujen tietojen käsittelyssä. Pankin on siis suunniteltava etukäteen, miksi tietoja tarvitaan ja mihin tarkoitukseen niitä käsitellään. Tällä tavoin työntekijästä hankitut tiedot ovat rajattuja, eikä epäoleelliset tiedot aiheuta riskiä esimerkiksi syrjinnälle. Lisäksi pankin on otettava henkilöluottotietojen käsittelyssä huomioon myös kyseisten tietojen säilyttämisen rajoittaminen. Luottotietojen tarkastamisen jälkeen onkin hyvä huomioida, ettei tietoja voida säilyttää kuin sen aikaa, kun sen katsotaan olevan perusteltua henkilötietojen käsittelyn kannalta. Pankin on pystyttävä tunnistamaan, mihin tarkoitukseen luottotietoja käsitellään ja milloin tarkastamisen tarkoitus on täytetty, koska suoraan tietosuojalainsäädännöstä ei ilmene määräaikoja henkilötietojen säilyttämiselle. Tämän jälkeen on huolehdittava, että tiedot poistetaan. Henkilöluottotietojen osalta on työntekijän henkilötietojen suojan kannalta oleellista, että luottotietojen säilytysajat eivät ole pitkiä. Tämä on tärkeää, koska luottotietokyselyt perustuvat työntekijän sen hetkiseen tilanteeseen. Tiedot voivat siis muuttua nopeastikin, minkä jälkeen tiedot eivät ole enää ajantasaiset.¹³⁵ Työntekijällä on oikeus tulla arvioiduksi ajantasaisten ja oikeiden tietojen perusteella, joten luottotietojen pitkät säilytysajat eivät ole asianmukaisia työntekijän kannalta.

3.2 Työntekijän aseman vaikutus taustaselvityksiin

Työntekijöiden taustaselvitysten osalta ei voitane pitää tarkoituksenmukaisena, että pankki suorittaisi selvityksen jokaiselle työntekijälleen työtehtävistä riippumatta.

¹³⁵ Tietosuojavaltuutetun toimisto n.d. -b., Usein kysyttyä työelämästä

Oikeasuhtaisuuden periaatteen voidaan katsoa rajoittavan taustaselvitysten tekemistä. Periaatteen nojalla henkilötietojen käsittelyssä tulisi kiinnittää huomiota esimerkiksi tietojen määrään ja laajuuteen suhteutettuna käsittelyn tavoiteltuun tarkoitukseen¹³⁶. Tällaisella menettelyllä pankissa vältytään siltä, ettei työntekijöiden oikeuksiin puututa tarpeettomasti. Finanssivalvonta onkin suosittanut taustaselvityksen tekemistä vain työntekijöille, jotka työskentelevät rahanpesun torjunnan kannalta merkittävässä tehtävässä. Pankissa tällaisina tehtävinä voitaneen pitää esimerkiksi huomattavien yritysluottojen myöntämistä, maksuliikenteen seuranta, varainhoitamista ja maksujenvälitystä.

Finanssivalvonnan antama ohjeistus, liittyen Finanssivalvonnan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskeviin määräyksiin ja ohjeisiin, vaati Finanssialan mukaan tarkennusta ohjeen valmisteluvaiheessa muun muassa siitä näkökulmasta, että mitkä ovat sellaisia työtehtäviä, joihin taustaselvitystä tulisi soveltaa ja millaisilla kriteereillä ne tulisi valita.¹³⁷ Ohjeistuksessa suositetaan tarkastelemaan asiaa riskiperusteisesti eli ottamalla huomioon työntekijän työtehtävien kriittisyyden rahanpesun torjumisen kannalta ja huomioimaan, ettei taustaselvitystä tehdä laajemmin kuin se on työtehtävien kannalta perusteltua¹³⁸. Näin ollen taustaselvityksen tekemisessä korostuukin pankin harkinta ja arviointi. Toisaalta työntekijöiden yksityisyyden suojan kannalta tarkempi määrittely sen suhteen, mitkä työtehtävät katsotaan kriittisiksi rahanpesun torjumisen kannalta, noudattaisi paremmin tarpeellisuusvaatimusta. Tarkemmalla määrittelyllä tällaiset toimenpiteet voitaisiin kohdistaa paremmin rooleihin, joissa työntekijöillä on esimerkiksi todellinen riski väärinkäyttöihin ja oman taloudellisen edun tavoitteluun. Tällä tavoin henkilötietojen käsittely olisi rajattua ja linjassa tarpeellisuusvaatimuksen näkökulmasta. Toisaalta myös liian tiukka rajaustaustaselvityksen tekemisen suhteen saattaisi aiheuttaa sen, ettei

¹³⁶ Opinion 8/2001 on the processing of the personal data in employment context, s. 21

¹³⁷ Finanssiala 2022, kohta 5.3.1

¹³⁸ Finanssivalvonta 2023, s. 25

mahdollisia rahanpesuriskejä havaita ajoissa. Tämä korostaakin pankin työntekijöiden yksityisyyden suojan ja rahanpesun riskienhallinnan tehokkuuden välistä tasapainoilua.

Tarkoituksenmukaisena voitaneen näin ollen pitää, että pankki käsittelee rahanpesun torjumisen kannalta merkittävässä asemassa työskentelevien henkilötietoja rahanpesuriskien hallitsemiseksi. Rahanpesulain 2 luvun 3 §:n 2 momentin mukaiset toimintaperiaatteet ja menettelytavat rahanpesuriskien vähentämiseksi ja hallitsemiseksi hyväksyy pankin johto, jonka tulee olla toimivaltainen tehdäkseen rahanpesun riskienhallintaan vaikuttavia päätöksiä. Johdossa olevilla henkilöillä pitää olla myös riittävät tiedot rahanpesun torjuntaan liittyvien riskienhallinnasta.¹³⁹ Tällaisten tehtävien hoitamisessa työntekijöiden henkilötietojen käsittelyä voitaneen pitää tarkoituksenmukaisena, koska työtehtävät ovat merkittäviä pankin rahanpesun torjunnan ja riskienhallinnan kannalta. Lisäksi voitaneen todeta, että tämänkaltaisissa tehtävissä riski oman asemansa väärinkäyttöön, rahanpesun tarkoituksessa, on olemassa.¹⁴⁰

Verohallinto ja muut viranomaiset ovat lisäksi havahtuneet ilmiöön, jossa omassa työssään toimivat ammattilaiset avustavat talousrikosten tekemistä, kuten rahanpesua. Ammattilaisiksi on nimetty esimerkiksi finanssialan työntekijät, joihin pankin henkilökunta myös lukeutuu. Esimerkkinä tällaisesta talousrikoksen avustamisesta on annettu pankkilainan myöntäminen yritykselle, jonka toiminta vaikuttaa tekaistulta ja sillä on mahdollisuudet esimerkiksi huumekaupasta saatujen varojen pesemiselle, ja näin ollen laittomien varojen saattamiselle osaksi laillista rahoitusjärjestelmää. Pankin työntekijä saattaa tällöin jättää huomioimatta omat epäilyksensä tarkoituksella, ja sillä tavoin edesauttaa rahanpesemisen mahdollisuutta pankin palveluiden kautta.¹⁴¹ OECD:n raportin mukaan talousrikoksia järjestelevätkin usein esimerkiksi finanssialan osaajat, joilla on laajaa osaamista rahoitusjärjestelmistä ja lainsäädännöstä¹⁴². Näin ollen

¹³⁹ Finanssivalvonta 2023, s. 22

¹⁴⁰ Ks. OECD 2020, s. 10

¹⁴¹ Verohallinto 2025, Yhä useampaa talousrikosta avustaa lain, verotuksen tai rahoituksen ammattilainen

¹⁴² OECD 2020, s. 7

voitaisiin pitää tarkoituksenmukaisena, että työntekijöiden taustaa selvitettäisiin tiettyjen työtehtävien osalta ja toimintaa seurattaisiin, jotta riski tällaiseen rikolliseen toimintaan pienentyisi. On kuitenkin selvää, että näillä toimenpiteillä on vaikutuksia työntekijöiden henkilötietojen ja yksityisyyden suojaan työelämässä.

4 Vaatimustenmukaisuuden valvonta

4.1 Sisäinen tarkastus

Valvontatoimien voidaan katsoa olevan osa pankin rahanpesun riskienhallintaa, koska pankin on varmistuttava siitä, että sen toiminnassa noudatetaan esimerkiksi rahanpesulainsäädäntöä ja siihen liittyviä pankin omia toimintaperiaatteita ja menettelytapoja. Samalla se tarkoittanee työntekijöiden yksityisyyden suojaan vaikuttavia toimia. Keskeisenä seikkana vaatimustenmukaisuuden varmistumiseen liittyvässä valvonnassa voitaneen pitää sitä, ettei työntekijöihin kohdisteta tunnistettua rahanpesuriskiä laajempaa valvontaa eli valvontaa suoritettaisiin riskiperusteisesti ottaen huomioon esimerkiksi kuhunkin työtehtävään liittyvät riskit.

Rahanpesulainsäädäntö asettaa pankille vaatimuksia koskien rahanpesun riskienhallintaan liittyviä toimintaperiaatteita ja menettelytapoja, joista työntekijöiden yksityisyyden suojan kannalta tärkeimpinä voidaan pitää tietojen tallentamista, sisäistä valvontaa ja menettelytapavalvontaa ja työntekijöiden toiminnan läpikäymistä¹⁴³. Rahanpesulain 2 luvun 3 §:ssä säädetään ilmoitusvelvollisen riskiarviosta ja riskienhallintamenetelmistä, jossa pankki veloitetaan järjestämään riittävät toimintaperiaatteet, menettelytavat ja valvonta rahanpesuriskien hallitsemiseksi ja vähentämiseksi¹⁴⁴. Pankin sisäisen tarkastuksen vastuulla on valvoa ja tarkastaa, että pankki toimii lainmukaisesti ja omien toimintaperiaatteidensa ja menettelytapojensa mukaisesti¹⁴⁵ eli vaatimustenmukaisesti.

Henkilötietojen käsittelyveloitteet koskevat pankkitoiminnassa paitsi asiakkaiden tietoja, mutta myös pankin työntekijöiden tietoja. Eräät työtehtävät velvoittavat

¹⁴³ HE 228/2016 vp, s. 101

¹⁴⁴ Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 2:3 §

¹⁴⁵ Finanssivalvonta 2023, s. 24

esimerkiksi pankkia säilyttämään tietoja, jotka voivat sisältää myös työntekijöiden henkilötietoja. Tällainen velvollisuus on esimerkiksi tehtäessä ilmoituksia epäilyttävistä liiketoimista. Rahanpesulain 4 luvun 3 §:ssä pankki velvoitetaan säilyttämään epäilyttävistä liiketoimista tehtyjen ilmoitusten välttämättömät tiedot ja asiakirjat viiden vuoden ajan¹⁴⁶. Työntekijöistä tallentuu siis työtehtävien nojalla tietoja, esimerkiksi merkintöjen ja havaintojen perusteella, joista he voivat olla tunnistettavissa. Tietojen kerääminen voi näin ollen kohdistua työntekijöiden henkilötietoihin epäsuorasti työtehtävien hoitamisen ohella, koska henkilötietoina pidetään myös työntekijän ominaisuuksia kuvaavia merkintöjä ja järjestelmiin syntyviä lokitietoja¹⁴⁷.

Rahanpesulain 2 luvun 3 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaisesti ilmoitusvelvollisen on järjestettävä sisäinen tarkastus koskien rahanpesuun liittyviä toimintaperiaatteita, menettelytapoja ja valvontaa, mikäli se on ilmoitusvelvollisen kokoon ja toiminnan luonteeseen nähden perusteltua¹⁴⁸. Sisäisen tarkastuksen tehtävänä on huolehtia siitä, että rahanpesuun liittyvien riskien hallitsemiseksi määritellyjä toimintaperiaatteita, menettelytapoja ja valvontaa ylläpidetään, testataan ja kehitetään.¹⁴⁹ Esimerkiksi OP Ryhmän talousrikollisuuden torjunnan yleisiin periaatteisiin kuuluukin, että periaatteet, ohjeet ja valvontatoimet ovat sisäisen tarkastelun kohteena¹⁵⁰. Finanssivalvonta on nähnyt sisäisen tarkastuksen järjestämisen perustelluksi sellaisille ilmoitusvelvollisille, joille sen järjestäminen on myös muussa lainsäädännössä asetettu velvollisuudeksi¹⁵¹. Pankkia koskee esimerkiksi laki luottolaitostoiminnasta (610/2014), jonka 9 luvun 8 §:n 1 momentin mukaan luottolaitoksella on oltava sisäinen tarkastus¹⁵². Näin ollen voitaneen todeta, että pankin on järjestettävä rahanpesun estämistä koskevien toimenpiteiden tarkastus osaksi sisäistä tarkastusta sekä toimintansa luonteen, koon ja laajuuden perusteella että muun lainsäädännön nojalla.

¹⁴⁶ Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 4:3 §

¹⁴⁷ HE 75/2000 vp, s. 14, s. 16; Alapuranen 2012, s. 122

¹⁴⁸ Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 2:3 §

¹⁴⁹ HE 228/2016 vp, s. 101

¹⁵⁰ OP Ryhmä n.d., Talousrikollisuuden torjunta

¹⁵¹ Finanssivalvonta 2023, s. 24

¹⁵² Laki luottolaitostoiminnasta 610/2014, 9:1 §

4.2 Puolustuslinjat

Rahanpesulain 2 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua valvontaa pankki voi Finanssivalvonnan mukaan järjestää sisäisen valvonnan kolmen puolustuslinjan mallilla. Mallilla tarkoitetaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan mallia, jossa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävien toteuttaminen jakautuu liiketoimintayksiköiden, riskienhallinnan ja compliance-toimintojen sekä sisäisen tarkastuksen välillä.¹⁵³ Liiketoimintayksiköt muodostavat ensimmäisen puolustuslinjan, jossa työskennellään asiakasrajapinnassa. Tämän puolustuslinjan toiminnalla on rahanpesun riskienhallinnan kannalta tärkeä merkitys, koska asiakasrajapinnassa pitäisi ensimmäisenä tunnistaa ja havainnoida mahdollisia riskejä liittyen asiakkuuksiin pankin ohjeistusten ja periaatteiden mukaisesti. Toisen puolustuslinjan muodostavat riskienhallinta ja compliance-toiminto, jotka vastaavat jatkuvasta seurannasta varmistaen, että pankki täyttää kaikki rahanpesun torjuntaan ja siihen liittyvään riskienhallintaan määrätyt velvollisuudet. Sisäisen tarkastuksen muodostamalla kolmannella puolustuslinjalla on tärkeä tehtävä riskienhallinnan puolueettomassa arvioinnissa. Se siis arvioi muun muassa pankin käytössä olevien rahanpesun riskienhallinnan menetelmien tehokkuutta, toimenpiteiden käyttöönottamisen tehokkuutta käytännön pankkitoiminnassa ja pankin työntekijöiden koulutuksen riittävyyttä.¹⁵⁴

Nordeassa ja OP Ryhmässä on käytössä talousrikollisuuden torjunnassa kolmen puolustuslinjan malli. Niiden ensimmäisen puolustuslinjan muodostavat päivittäinen riskienhallinta, toiminta ja kehitys. Tämä sisältää siis asiakaspalvelu- ja asiantuntijayksiköt, jotka huolehtivat päivittäisestä riskienhallinnasta, ja varmistavat, että talousrikollisuuteen liittyviä riskejä käsitellään pankkien periaatteiden ja ohjeistusten mukaisesti. Päivittäiseen toimintaan sisältyy lisäksi asiakkaiden

¹⁵³ Finanssivalvonta 2023, s.20; Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 2:3 §

¹⁵⁴ Basel Committee on Banking Supervision 2020, s. 5—6

tunnistaminen, jatkuva seuranta poikkeavien toimintojen havaitsemiseksi sekä epäilyttävien liiketoimien ilmoittamisen viranomaisille. Toinen puolustuslinja koskee valvontaa, seurantaa ja raportointia. Tämän linjan muodostavat pankkien compliance-toiminto ja riskienhallintatoiminto yhdessä. Niiden tehtävänä on valvoa päivittäistä toimintaa ja antaa neuvoja siihen, jotta voidaan varmistua siitä, että toiminta on lainsäädännön ja muiden sääntöjen mukaista. Nordeassa nähdään toinen puolustuslinja erityisen tärkeänä esimerkiksi riskienhallinnan kannalta. Kolmas puolustuslinja on sisäinen tarkastus, joka valvoo itsenäisesti esimerkiksi riskienhallintaa ja hallintoa. Sisäisen tarkastuksen valvonnan tarkoituksena on arvioida ja parantaa esimerkiksi riskienhallinnan tehokkuutta. OP Ryhmässä sisäisen tarkastuksen tehtäväksi on lisäksi mainittu menettelytapojen ja niiden noudattamisen tarkastaminen riskiperusteisesti.¹⁵⁵

4.3 Menettelytapojen valvonta

4.3.1 Yleistä valvonnasta

Pankilla on työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 1 §:n mukaisen direktio-oikeuden nojalla yleisesti oikeus valvoa työtä¹⁵⁶. Tätä oikeutta pidetään yhtenä työsuhteen tunnusmerkeistä. Työnantajalla on siis lähtökohtaisesti oikeus valvoa työntekoa ja lopputuloksen laatua.¹⁵⁷ On kuitenkin havaittava, että valvontaoikeus on olemassa, vaikka työnantaja ei olisi ottanut käyttöön erillisiä valvontatoimia¹⁵⁸. Työelämän tietosuojalain esitöiden mukaan valvominen kattaa esimerkiksi oikeuden määrätä työn laadusta, suoritustavasta ja laajuudesta¹⁵⁹. Työsopimuslain 3 luvun 1 §:ssä määrätään

¹⁵⁵ Nordea n.d., Kolme puolustuslinjaa; OP Ryhmä n.d., Talousrikollisuuden torjunta

¹⁵⁶ Työsopimuslaki 55/2001, 1:1 §

¹⁵⁷ HE 157/2000 vp, s. 56

¹⁵⁸ Äimälä & Kärkkäinen 2017, s. 39

¹⁵⁹ HE 157/2000 vp, s. 56

lisäksi, että työntekijän pitää suorittaa työnsä työnantajan määräyksien mukaisesti¹⁶⁰. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on myös ratkaisussaan *Bărbulescu v. Romania* linjannut, että työnantaja voi valvoa työntekijöiden suoriutumista työtehtävistään siten, että työt hoidetaan asianmukaisesti ja tarvittavalla huolellisuudella¹⁶¹.

Työntekijöistä syntyy työpaikoilla jatkuvasti henkilötietoja, koska käytössä on erilaisia teknisiä välineitä. Työntekijän yksityisyyden ja henkilötietojen suojan kannalta merkityksellisenä voitaneen pitää sitä, että pankki ilmoittaa, mikäli työskentelyä seurataan teknisellä valvonnalla ja, että pankin työntekijät ovat tietosia siitä, että heidän työskentelyään seurataan. Työelämän tietosuojalain 1 luvun 2 §:ssä säädetään, että lain soveltamisalaan kuuluu myös tekninen valvonta työpaikalla¹⁶². Nyyssölän mukaan teknisen valvonnan käsitettä ei ole määritelty lainsäädännössä tyhjentävästi¹⁶³. Työelämän tietosuojalain esitöissä teknisenä valvontana pidetään muun muassa kamera- ja kulunvalvontaa, tietojenkäsittelyn kirjautumisjärjestelmiä ja puhelimen käyttöä¹⁶⁴. Lisäksi on huomioitava, että työntekijöiden käyttäessä erilaisia tietojärjestelmiä työtehtävissään, niistä syntyviä lokitietoja pidetään myös henkilötietoina, koska työntekijä on niistä tunnistettavissa¹⁶⁵. Valvonnasta kertyneet tiedot katsotaan siis henkilötiedoiksi, jos työntekijä voidaan tunnistaa tietojen perusteella¹⁶⁶. Kun valvontaa käytetään, se tarkoittaa lähes poikkeuksetta, että työntekijöiden henkilötietoja tallennetaan ja kerätään¹⁶⁷. Työntekijöiden yksityisyyden suojan kannalta työnantajan pitää määritellä valvonnan tarkoitus eli esimerkiksi, että valvonta on tarpeellista rahanpesulainsäädännön ja siihen liittyvien menettelytapojen noudattamisen seuraamiseksi. Lisäksi työntekijöille pitää ilmoittaa, kuinka valvonta suoritetaan.¹⁶⁸

¹⁶⁰ Työsopimuslaki 55/2001, 3:1 §

¹⁶¹ *Bărbulescu v. Romania* 2017, 127 kohta

¹⁶² Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 759/2004, 1:2 §

¹⁶³ Nyyssölä 2020, s. 175

¹⁶⁴ HE 75/2000 vp, s. 27

¹⁶⁵ Alapuranen 2012, s. 122

¹⁶⁶ Bruun 2022, s. 272

¹⁶⁷ Mamia ja muut 2011, s. 33

¹⁶⁸ HE 75/2000 vp, s. 27, s. 30

Työnteon teknisestä valvonnasta voitaneen todeta, että se on hieman vaikeaselkoinen ja tulkinnanvarainen kokonaisuus, koska siihen liittyy esimerkiksi työntekijän kannalta paljon lainsäädäntöä. Teknisessä valvonnassa työnantajan on esimerkiksi otettava huomioon yksityisyyden ja henkilötietojen suoja sekä muuta tietosuojalainsäädäntöä. Lisäksi on huomioitava, että työelämän tietosuojalaissa on säädetty valvonnan menetelmistä erikseen vain kameravalvonnan järjestämisestä ja sähköpostiviestien käsittelystä¹⁶⁹. Pankin rahanpesun riskienhallinnan kannalta valvonta koskee kuitenkin ensisijaisesti sitä, että pankin toiminnassa varmistutaan rahanpesulainsäädännön määräysten ja pankin omien menettelytapojen ja ohjeistuksien mukaisesta menettelystä. Rahanpesulaista tai neljänneistä rahanpesudirektiivistä ei suoraan ilmene, että valvonnalla tarkoitettaisiin työelämän tietosuojalain mukaisia valvontamenetelmiä, vaan kyseessä ovat kokonaisvaltaisemmat menetelmät, joilla varmistutaan vaatimustenmukaisuudesta rahanpesulainsäädännön noudattamisen osalta.

Pankille kuuluva valvontaoikeus ja työntekijöiden yksityisyyden suoja voidaan nähdä vastakkaisina oikeuksina. Työsuhteessa työntekijöiden on kuitenkin luovutettava itsestään tietyin määrin tietoja. Näin ollen työntekijöiden yksityisyyden suoja rajoittavat työnantajan oikeudet ja velvollisuudet. Rahanpesun torjunnan yhteydessä pankilla on velvollisuus rahanpesulainsäädännön nojalla valvoa, että rahanpesulainsäädäntöä ja siihen liittyviä menettelytapoja noudatetaan. Pankissa voidaan pitää oleellisena rahanpesun riskienhallinnan kannalta, että työntekijöiden taustoja selvitetään ja toimintaa käydään läpi, jotta pankki voi varmistua rahanpesulainsäädännön määräysten asianmukaisesta ja huolellisesta noudattamisesta.

4.3.2 Selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus

¹⁶⁹ Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 759/2004, 5—6 luvut

Selonotto- ja ilmoitusvelvollisuuden toteuttamiseen käytännön pankkitoiminnassa on todennäköisesti olemassa pankkien omia sisäisiä menettely- ja toimintatapaohjeita. Niin Nordean kuin OP Ryhmän rahanpesun torjuntaan ja siihen liittyvien riskienhallinnan menettelytapojen todetaan olevan jatkuvan valvonnan alla. Valvontaa ja seuranta toteuttavat sisäinen tarkastus sekä pankkien compliance-toiminnot. Valvonnan kohteena todetaan olevan päivittäisen toiminnan lakien ja sääntöjen mukainen toiminta.¹⁷⁰ Valvonnan varsinaisista toteuttamismuodoista ei tarkemmin kerrota.

Rahanpesuriskien hallitsemisen kannalta voidaan pitää kuitenkin merkityksellisenä, että menettelytapoja valvotaan¹⁷¹. Tätä voidaan pitää tärkeänä myös pankin toiminnan vaatimustenmukaisuuden varmistamisen kannalta. Pankissa tärkeitä rahanpesun riskienhallintaan liittyviä velvollisuuksia ovat selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus. Selonottovelvollisuudella tarkoitetaan tilannetta, jossa pankissa havaitaan asiakkaan tavanomaisesta toiminnasta poikkeava tai epäilyttävä liiketoimi ja liiketoimen perusteita ja taustoja on ryhdyttävä selvittämään. Tehdyn selvityksen nojalla pitää tehdä päätös siitä, että onko liiketoimi sen kaltainen, että siitä pitää tehdä rahanpesuilmoitus. Ilmoitusvelvollisuudella tarkoitetaan siis rahanpesuilmoituksen tekemistä.¹⁷²

Pankilla on rahanpesulain 3 luvun 3 §:n nojalla velvollisuus tuntea asiakkaansa ja tämän toiminta¹⁷³. Asiakkaan toiminnan tuntemista pidetään tärkeänä, jotta epäilyttävinä pidettävät liiketoimet voidaan tunnistaa ja tarvittaessa tutkia¹⁷⁴. Liiketoimea pitäisi ryhtyä selvittämään selonottovelvollisuuden nojalla esimerkiksi, kun liiketoimi eroaa asiakkaan normaalista toiminnasta joko kokonsa tai rakenteensa perusteella, toimenpide vaikuttaa epätavallisesta asiakkaan toimialaan nähden tai liiketoimi ei vaikuta sopivan yhteen asiakkaan taloudellisen tilanteen kannalta. Epäilyttävän toimen taustalla voi olla esimerkiksi jokin rahanpesulle tyypillinen esirikos, kuten petos tai kavallus.¹⁷⁵ Hallituksen

¹⁷⁰ Nordea n.d., Kolme puolustuslinjaa; OP Ryhmä n.d., Talousrikollisuuden torjunta

¹⁷¹ HE 228/2016 vp, s. 101

¹⁷² Finanssivalvonta 2021, Selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus

¹⁷³ Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 3:3 §

¹⁷⁴ Wuolijoki 2022, s. 115

¹⁷⁵ Finanssivalvonta 2021, Selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus

esityksen mukaan epäilyttävänä toimintana voidaan pitää esimerkiksi asiakkaan varojen kierrättämistä eri tilien tai rahoituslaitosten välillä ilman, että sille on selvää taloudellista syytä tai useamman pienen talletuksen tekeminen useille eri tileille, jotka muodostavat yhdessä suuren summan, ja näiden varojen siirtämispyyntö eteenpäin.¹⁷⁶ Jotta näitä seikkoja voidaan tarkkailla asiakkaan toiminnassa, asiakkaan tavanomainen toiminta täytyy tuntea. Asiakkaan tuntemiseksi asiakkaalta on kerättävä huomattava määrä tietoja, ja nämä tiedot pitää myös pitää ajan tasalla. Rahanpesulain 3 §:ssä on lueteltu, millaisia tietoja asiakkaasta on tuntemisen nojalla kerättävä.

Ilmoitusvelvollisuudesta on säädetty rahanpesulain 4 luvun 1 §:ssä. Sen mukaan ilmoitusvelvollisen on tehtävä ilmoitus havaitsemastaan epäilyttävästä liiketoimesta viipymättä rahanpesun selvittelykeskukselle. Ilmoituksen voi tehdä joko yhdestä maksusta tai suorituksesta tai useista erillisistä, mutta toisiinsa liittyvistä maksuista tai suorituksista. Rahanpesun selvittelykeskukselle tulee antaa kaikki sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä asian selvittämisen kannalta.¹⁷⁷ Ilmoitusvelvollisuus kattaa siis kaikki sellaiset tilanteet, jotka ovat epäilyttäviä tai epätavanomaisia liittyen asiakkuuteen, asiakkaan liiketoimintaan, varojen alkuperään tai varojen käyttötarkoitukseen nähden¹⁷⁸.

Pankin on säilytettävä Rahanpesun selvittelykeskukselle tehtyjen rahanpesuilmoitusten tiedot rahanpesulain 4 luvun 3 §:n mukaan viiden vuoden ajan¹⁷⁹. Tämä koskee siis kaikkia välttämättömiä tietoja ja selvityksiä, jotka liittyvät epäilyttävästä liiketoimesta tehtyyn ilmoitukseen. Kyseinen rahanpesulain pykälä on säädetty neljännen rahanpesudirektiivin 40 artiklan perusteella.¹⁸⁰ Rahanpesuilmoituksen on sisällettävä rahanpesulain 4 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan esimerkiksi selvitys siitä, miksi liiketoimea pidetään epäilyttävänä ja onko liiketoimi suoritettu, keskeytetty tai onko siitä

¹⁷⁶ HE 228/2016 vp, s. 111

¹⁷⁷ Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 4:1 §

¹⁷⁸ Finanssivalvonta 2021, Selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus

¹⁷⁹ Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 4:3 §

¹⁸⁰ HE 228/2016 vp, s. 113

kieltäydytty¹⁸¹. Tällaisten tietojen sisällyttäminen rahapesuilmoitukseen perustuu siihen, että liiketoimea koskeva ilmoitus voidaan käsitellä viivytyksettä¹⁸².

Pankin työntekijöiden tehdessä rahapesuilmoituksia he voivat siten tulla dokumentoiduiksi osana pankin rahapesun torjuntaan liittyviä raportointiprosesseja. Näiden tietojen, kuten ilmoittajan nimen, roolin ja tekemien havaintojen, käsittely voineen vaikuttaa työntekijöiden henkilötietojen suojaan, koska työntekijät ovat tunnistettavissa niistä. Voitaneen todeta, että työntekijöistä kertyy epäsuorasti henkilötietoja työtehtäviensä nojalla. Voidaan kuitenkin pitää hieman epäselvänä sitä, että missä määrin työntekijöistä tosiasiallisesti kertyy henkilötietoja, kuten järjestelmien lokitietoja, selonotto- ja ilmoitusvelvollisuuden nojalla. Ilmoitusvelvollisuuden nojalla rahapesuilmoituksia tekeviä työntekijöitä on kuitenkin rahapesulain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan suojeltava riittävin toimenpitein erityisesti henkilötietojen suojan osalta¹⁸³. Näin ollen työntekijöistä tallentunee pankin järjestelmiin ainakin joissain määrin henkilötietoja, joiden nojalla työntekijät ovat tunnistettavissa.

Rahapesuilmoituksia koskevien tietojen säilyttämisellä voidaan nähdä yhteys myös työntekijöiden itsemääräämisoikeuden toteutumiseen. Kun rahapesulainsäädäntö velvoittaa pankkia säilyttämään tietoja tietyn aikaa, sen voidaan nähdä rajoittavan työntekijöiden oikeutta tietojensa poistamiseen ja siten rajoittavan myös itsemääräämisoikeutta. GDPR:n 17 artiklan nojalla työntekijöillä on oikeus pyytää tietojensa poistamista. Se kuitenkin edellyttää, että tietoja ei esimerkiksi enää tarvita tarkoituksiin, joita varten ne oli aiemmin kerätty tai henkilötietojen käsittely on ollut lainvastaista.¹⁸⁴ Pankin työntekijöillä olisi näin ollen mahdollisuus pyytää rahapesuilmoituksen nojalla heistä käsiteltyjen tietojen poistamista viiden vuoden kuluttua siitä, kun ilmoitus on tehty, mikäli näitä tietoja ei tarvittaisi esimerkiksi rahapesurikoksen tutkinnassa. On kuitenkin havaittava, että rahapesulaki velvoittaa

¹⁸¹ Laki rahapesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 4:2 §

¹⁸² HE 228/2016 vp, s. 113

¹⁸³ EU 2015/849, 41 kohta; Laki rahapesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 9:1 §

¹⁸⁴ EU 2016/679, 17 artikla

pankkia poistamaan edellä mainitut tiedot ilman työntekijöiden erillistä pyyntöäkin, ellei säilyttämisen poistamiselle ole muita esteitä.¹⁸⁵ Yleistä etua koskeva poikkeus tietojen poistamisen oikeuteen on säädetty myös GDPR:n 17 artiklan 3 b kohdassa¹⁸⁶. GDPR:ssä on myös todettu, että rajoitusta tietojen poistamiseen on pidettävä tärkeänä yleiseen etuun liittyvien syiden vuoksi, jotta voidaan turvata esimerkiksi yhteiskunnallisesti merkittäviä asioita kuten taloutta ja rahoitusta¹⁸⁷.

4.3.3 Suojeluelvoite

Rahanpesulain 9 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetään velvollisuudesta suojella työntekijöitä, jotka tekevät ilmoituksia epäilyttävistä liiketoimista niin sisäisesti kuin Rahanpesun selvittelykeskukselle¹⁸⁸. Suojeluelvoitteen tarkoituksena on suojata työntekijöitä uhkailulta, kostotoimenpiteiltä, vihamielisiltä toimilta ja etenkin kielteisiltä ja syrjiviltä toimilta työpaikalla¹⁸⁹. Sitä pidetään neljännessä rahanpesudirektiivissä oleellisena myös muun muassa ilmoitusvelvollisten työntekijöiden henkilötietojen suojan kannalta. Sen nojalla pankin työntekijät voivat tehdä rahanpesuilmoituksia kokematta turvattomuutta ja vaaraa joutua esimerkiksi vihamielisten toimien kohteeksi.¹⁹⁰ Voitaneen siis todeta, että työntekijöistä kertyy tosiasiallisesti henkilötietoja pankin järjestelmiin työtehtävien nojalla, koska suojeluelvoitteen säätäminen on nähty tarpeelliseksi. Käytännössä suojeluelvoitteen toteutuminen tarkoittaa esimerkiksi sitä, että työntekijöiden tekemät merkinnät ja huomiot rahanpesuilmoituksista näkyvät järjestelmissä vain henkilöille, joille se on välttämätöntä työtehtävien hoitamiseksi¹⁹¹. Pankin kannalta tämä tarkoittanee sitä, että teknisin

¹⁸⁵ Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 4:3 §

¹⁸⁶ EU 2016/679, 17 artikla 3 kohta b alakohta

¹⁸⁷ EU 2016/679, 73 kohta

¹⁸⁸ Finanssivalvonta 2023, s.26; Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 9:1 §

¹⁸⁹ Finanssivalvonta 2023, s. 26

¹⁹⁰ EU 2015/849, 41 kohta

¹⁹¹ Finanssivalvonta 2021, Selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus

keinoin säädellään järjestelmien käyttöoikeuksia eikä kaikilla työntekijöillä ole työtehtävästä riippumatta pääsyä jokaiseen järjestelmään.

Siten suojelunelvoite on tärkeä paitsi työntekijöiden henkilötietojen suojan kannalta, mutta myös tehokkaan rahanpesun torjumisen toteutumisen ja rahanpesun riskienhallinnan kannalta. Sen ansiosta rahanpesuilmoituksia jää todennäköisesti vähemmän tekemättä, mikä on oleellista talousrikollisuuden torjumiseksi. Rahanpesuilmoitusten lähtökohtaisella salassapitovelvollisuudella turvataan myös työntekijöitä siltä, ettei esimerkiksi tieto ilmoituksen tekijän henkilöllisyydestä käy ilmi rahanpesuilmoituksen kohteelle. Työelämän tietosuojalain tarkoituksena on toteuttaa yksityisyyden suojaa ja muita siihen liittyviä perusoikeuksia työelämässä, kun henkilötietoja käsitellään¹⁹². Tämän toteutumiseksi pankin on työntekijöidensä henkilötietojen käsittelyssä pystyttävä varmistamaan myös tietojen turvallisuudesta ja luottamuksellisuudesta. Henkilötietoja onkin käsiteltävä GDPR:n nojalla siten, että niiden asianmukaisesta turvallisuudesta on varmistuttu. Tämä sisältää esimerkiksi sen, että henkilötiedot on suojattu luvattomalta ja lainvastaiselta käsittelyltä. Luottamuksellisuudesta on varmistuttava tarpeellisin teknisin toimin.¹⁹³

4.3.4 Ilmoittaminen rikkomusepäilyistä

Rahanpesuun liittyvän riskienhallinnan kannalta voidaan pitää merkittävänä, että pankilla on menetelmät ja toimintatavat epäiltyjen sisäisten väärinkäytösten varalle. Rahanpesulain 7 luvun 8 §:n 1 momentin mukaan ilmoitusvelvollisella on lähtökohtaisesti oltava menettelytavat, joiden avulla on mahdollista tuoda ilmi ilmoitusvelvollisen sisällä tapahtuvista epäilyistä koskien rahanpesulain ja sen määräämien velvoitteiden rikkomisesta¹⁹⁴. Mahdollisuus ilmoittaa epäilyistä

¹⁹² Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 759/2004, 1:1 §

¹⁹³ Ks. EU 2016/679, 5 artikla 1 f kohta

¹⁹⁴ Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 7:8 §

väärinkäytöksistä tukee myös menettelytapavalvontaa, koska pankin pitää olla tietoinen, mikäli sen itse määrittelemiä toimintaperiaatteita ja ohjeistuksia rikotaan tai rahanpesulainsäädäntöä ei noudateta. Käytännössä tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että pankin asiakas tai toinen pankin työntekijä epäilee toisen työntekijän rikkovan rahanpesulain asettamia velvoitteita, kuten ilmoittamista epäilyttävästä liiketoimesta. Tällöin epäilystä pitää pystyä ilmoittamaan eteenpäin, jotta toimintaan liittyvää rahanpesuriskiä voidaan hallita. Ilmoituksen vastaanottajana voisi olla pankissa esimerkiksi lakiasioiden osasto, sisäinen tarkastus tai esimies¹⁹⁵. Ilmoitusvelvollisen on näin ollen noudatettava myös henkilötietojen käsittelyä koskevaa lainsäädäntöä ylläpitäessään järjestelmää, jossa väärinkäytösepäilyistä voidaan ilmoittaa. Järjestelmän täytyy sisältää säännöt, joiden avulla voidaan suojella sekä ilmoittajan että ilmoituksen kohteena olevan henkilötietoja, koska molempia koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä. Luottamuksellisuus on myös turvattava, ellei muusta lainsäädännöstä johdu muuta tai tietoja tarvitaan oikeudellisiin menettelyihin.¹⁹⁶

Hallituksen esityksen mukaan järjestelmään ilmoitettaisiin ilmoitusvelvollisen työntekijän tai muiden ilmoittamia tietoja epäilyistä, jotka koskevat rahanpesulain tai sen määräysten rikkomisesta. Lisäksi järjestelmään kerättäisiin vain epäilyn selvittämisen kannalta tarpeelliset tiedot.¹⁹⁷ Tämän tarkemmin ei kyseiseen järjestelmään tehtävien ilmoitusten sisällöstä säädetä. Koska ilmoituksen sisällölle ei ole lainsäädännössä tarkempia muotovaatimuksia, ilmoitukset voivat olla hyvinkin moninaisia ja sisältää henkilötietoja vaihtelevin määrin. OP Ryhmän toimintaperiaatteissa koskien väärinkäytösilmoituksia todetaan myös vain, että ilmoituksen pitää sisältää asian käsittelyn kannalta välttämättömät tiedot. Lisäksi todetaan, ettei välttämättöminä tietoina yleensä pidetä henkilöä koskevia arkaluonteisia tietoja.¹⁹⁸ Pankin onkin varmistuttava, että työntekijöistä tehdyistä ilmoituksista säilytetään vain asian käsittelyn

¹⁹⁵ HE 228/2016 vp, s. 126—127

¹⁹⁶ HE 228/2016 vp, s. 126—127

¹⁹⁷ HE 228/2016 vp, s. 127

¹⁹⁸ Arkaluonteisia henkilötietoja ovat esimerkiksi terveystiedot, uskonnollinen vakaumus ja geneettiset tiedot. EU 2016/679, 4 artiklan 13—15 kohdat, 9 artikla; OP Ryhmä 2023, s. 2

kannalta tarpeelliset tiedot, jotta tietosuojalainsäädäntö pääsee toteutumaan. OP Ryhmän ohjeistuksessa todetaan lisäksi, että ilmoituksen kaikki henkilötietoihin viittaava poistetaan, kun se on asian hoitamisen kannalta mahdollista, ja että kaikki tiedot ilmoituksesta poistetaan lähtökohtaisesti viiden vuoden kuluttua sen saapumisesta järjestelmään¹⁹⁹. Ilmoitusten sisältämien tietojen oikeellisuudesta pitää varmistua myös ennen kuin niitä käytetään²⁰⁰, jotta jokaisen oikeus tulla arvioiduksi oikeiden tietojen nojalla toteutuu. OP Ryhmän toimintaperiaatteissa todetaan esimerkiksi, että ilmoituksen todenmukaisuuden varmistukseksi voidaan käyttää apuna asiantuntijoita²⁰¹.

Väärinkäytösepäilyjä koskevia henkilötietoja pitää käsitellä henkilötietojen suojaan liittyvän lainsäädännön vaatimalla tavalla. Vaatimus, että järjestelmä sisältää vain epäilyn selvittämisen kannalta tarpeellisia tietoja, edesauttaa työntekijän yksityisyyden suojan toteutumista, koska tietojen määrä ja laatu on rajoitettu. Kokonaisuudessaan sen voidaan nähdä vaikuttavan esimerkiksi itsemääräämisoikeuteen ja mahdolliseen syrjintään. Itsemääräämisoikeuden nojalla jokaisella on oikeus tulla arvioiduksi oikeiden tietojen nojalla. Näin ollen, kun työntekijästä tehdään ilmoitus, siihen liittyvien tietojen oikeellisuus on varmistettava tarkoin²⁰². Virheelliset tiedot on siis poistettava, eikä niitä saa käsitellä. Väärinkäytösepäilyjä koskevat ilmoitukset voivat olla pankin työntekijän kannalta hyvinkin vahingollisia, joten asianmukaisesti henkilötietojen suojasta tulee varmistua. Väärinkäytöksiä koskevien ilmoitusten sisältämien henkilötietojen salassa pitämisellä varmistutaan myös siitä, että tiedot eivät päädy vääriin käsiin. Tämänkaltaisten ilmoitusten sisältöä voidaan pitää sellaisena, joka olisi omiaan aiheuttamaan työntekijään kohdistuvia ennako-oletuksia ja -asenteita, jotka saattaisivat johtaa työntekijän tahattomaan tai tahalliseen syrjintään. Syrjinnän mahdollisuuden pienentämiseksi ilmoituksista pitää tallentua vain tarpeelliset tiedot.

¹⁹⁹ OP Ryhmä 2023, s. 2

²⁰⁰ HE 228/2016 vp, s. 127

²⁰¹ OP Ryhmä 2023, s. 2

²⁰² Ks. EU 2016/679, 5 artikla 1 kohta d alakohta

5 Henkilötietojen käsittely rahanpesun riskienhallinnan yhteydessä

5.1 Tarpeellisuusvaatimus ja suostumuksen merkitys

Työelämän tietosuojalain 2 luvun 3 §:ssä säädetään työntekijöiden henkilötietojen käsittelyä koskevasta tarpeellisuusvaatimuksesta. Sen nojalla työntekijöistä saa käsitellä vain työsuhteen kannalta välittömästi työsuhteen kannalta tarpeellisia henkilötietoja.²⁰³ Työntekijän tietojen keräämisen määrä ja laatu rahanpesun riskienhallinnassa voivat liittyä esimerkiksi työtehtävien erityisluonteeseen tai työsuhteen osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseen. Työsuhteen kannalta välttämättömyytenä pidetään esimerkiksi työn suorittamiseen ja lainsäädännön noudattamiseen tarvittavia tietoja.²⁰⁴ Täysin tyhjentyvästi on kuitenkin miltei mahdotonta luetella, mitkä henkilötiedot ovat välttämättömiä työsuhteen kannalta.²⁰⁵ Tämän kaltainen määrittelemättömyys voineen johtaa tilanteisiin, joissa pankin on vaikea arvioida, miten pitkälle henkilötietojen keräämisen voi ulottaa rahanpesun riskienhallinnan nojalla tehtävässä taustaselvityksessä ja milloin se voi mahdollisesti loukata työntekijöiden yksityisyyden suojaa.

Henkilötietojen käsittelyssä pankin pitää ottaa myös huomioon, että kerätyillä tiedoilla täytetään jokin suunniteltu käyttötarkoitus. Lisäksi käsiteltävien henkilötietojen tulee olla selvästi yhteydessä suunniteltuun käyttötarkoitukseen ja henkilötietojen pitää olla oleellisia määritellyn käyttötarkoituksen kannalta.²⁰⁶ Näin ollen pankin on tarkoin suunniteltava henkilötietojen keräämistä rahanpesuriskien hallitsemiseksi, jotta työntekijöistä käsitellään vain välttämättömiä tietoja. Kerättävien tietojen määrän ja

²⁰³ Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 759/2004, 2:3 §

²⁰⁴ HE 75/2000 vp, s. 15

²⁰⁵ Alapuranen 2012, s. 113

²⁰⁶ Tietosuojavaltuutetun toimisto n.d. -a., Tietojen minimointi

laadun pitäisi siis olla rajoitettu tarkasti siihen, mikä on välttämätöntä työnantajan ja työntekijän oikeuksien ja velvollisuuksien täyttämiseksi. Työntekijöiden henkilötietojen suojan kannalta pitää myös huomioida, ettei tietoja voida kerätä esimerkiksi ainoastaan siinä tarkoituksessa, että niitä olisi mahdollista hyödyntää myöhemmin²⁰⁷. Tällä varmistetaan, ettei työntekijöistä kerätä tarpeettomia tietoja, jotka olisivat omiaan aiheuttamaan uhkia työntekijöiden henkilötietojen suojalle ja heidän oikeudelleen yksityisyyden suojaan. Taustaselvityksiä ja vaatimustenmukaisuuden valvontaa toteuttaessaan pankin on näin ollen osattava arvioida, miten työntekijöiden henkilötietojen käsittely toteutetaan, jotta kerätyt tiedot ovat asianmukaisia, olennaisia ja rajattuja ja, että ne ovat tarpeellisia käsittelytarkoituksen kannalta²⁰⁸.

Rahanpesulainsäädännössä nostetaan usein esiin toimenpiteiden riskiperusteinen arvioiminen. Voitaneet todeta, että sen avulla pankki pystyy paremmin arvioimaan työntekijöiden henkilötietojen käsittelyn määrää ja laatua rahanpesun riskienhallinnan yhteydessä. Työntekijöiden yksityisyyden suojan kannalta henkilötietoja tulisi kerätä vain siinä suhteessa, mikä on tarpeellista ottaen huomioon heidän työtehtäviensä vaikutukset rahanpesun torjumiseen²⁰⁹.

Työelämän tietosuojalain 2 luvun 3 §:ssä säädetään tarpeellisuusvaatimuksen lisäksi siitä, ettei sen noudattamisesta voi poiketa edes työntekijän suostumuksella²¹⁰. Tämä korostaa hallituksen esityksen mukaan työnantajan vastuuta arvioida käsiteltävien henkilötietojen tarpeellisuutta erilaisissa tilanteissa²¹¹. Tosin GDPR:n 6 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan suostumus on yksi peruste lailliselle henkilötietojen käsittelylle. Sen mukaan suostumus voitaisiin antaa yhtä tai useampaakin tarkoitusta varten.²¹² Suostumuksen tulisi GDPR:n mukaan kuitenkin perustua vapaaehtoisuuteen ja ilmaista

²⁰⁷ HE 9/2018 vp, s. 28

²⁰⁸ Ks. EU 2016/679, 5 artikla 1 kohta c alakohta

²⁰⁹ HE 75/2000 vp, s. 15

²¹⁰ Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 759/2004, 2:3 §

²¹¹ HE 75/2000 vp, s. 17

²¹² EU 2016/679, 6 artikla 1 kohta a alakohta

yksiselitteistä tahdonilmaisua²¹³. Työntekijän antaman suostumuksen ei voida katsoa perustuvan tosiasialliseen vapaaehtoisuuteen alisteisesta asemasta johtuen. Kokonaisuudessaan tällä säännöksellä katsotaan tarpeelliseksi suojata työntekijää, joka on työnantajaan nähden alisteisessa asemassa.²¹⁴ Työntekijä saattaisi siten kokea olevansa velvoitettu suostumuksen antamiseen työsuhteensa nojalla. Pankin työntekijä ei näin ollen voisi pätevästi antaa suostumustaan esimerkiksi käsitellä hänen henkilötietojaan taustaselvityksen tekemiseksi. On pankin velvollisuus arvioida rahanpesun riskienhallinnan nojalla tehtävät toimenpiteet, joissa työntekijöistä käsitellään henkilötietoja, tarpeellisuusvaatimuksen kautta eli varmistamalla siitä, että toimenpiteet ovat välttämättömiä työsuhteen kannalta. Mikäli pankki suorittaa työntekijästä taustaselvityksen, tarpeellisuutta pitää arvioida esimerkiksi työntekijän työtehtävien kriittisyyden kannalta suhteessa rahanpesun riskienhallintaan.

Tarpeellisuusvaatimus liittyy myös henkilötietojen säilyttämiseen. Henkilötietojen käsittelyssä työelämän tietosuojalaki korostaa työntekijöiden henkilötietojen käsittelyä sen tarpeellisuuden kautta. Rahanpesulaissa on asetettu määrätty aika, viisi vuotta, jonka ajan esimerkiksi epäilyttäviä liiketoimia koskevia välttämättömiä tietoja säilytetään. Lisäksi neljännen rahanpesudirektiivin 40 artiklan mukaan rahanpesun torjumista, paljastamista ja selvittämistä varten kerättyjä ja tallennettuja tietoja voidaan kuitenkin säilyttää viiden vuoden jälkeen toiset viisi vuotta, mikäli sen katsotaan olevan tarpeellista rahanpesun torjumisen kannalta²¹⁵. Myös rahanpesulain mukaan tietojen säilyttämistä voidaan jatkaa, mikäli se on tarpeellista esimerkiksi käynnissä olevan rikostutinnan kannalta²¹⁶. GDPR:n 5 artiklan 1 e kohdassa mahdollistetaan myös pidempi säilytysaika, mikäli henkilötietoja käsitellään yleistä etua turvaaviin tarkoituksiin²¹⁷. Neljännen rahanpesudirektiivin 43 artiklan nojalla rahanpesun torjumiseksi tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä pidetään yleistä etua koskevana seikkana²¹⁸. Vaikka

²¹³ EU 2016/679, 4 artikla 11 kohta

²¹⁴ HE 75/2000 vp, s. 17

²¹⁵ EU 2015/849, 40 artikla 1 & 2 kohdat

²¹⁶ Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 4:3 §

²¹⁷ EU 2016/679, 5 artikla 1 kohta e alakohta

²¹⁸ EU 2015/849, 43 artikla

rahanpesulainsäädännössä on tarkasti määritelty aika, jonka toisaalta voidaan nähdä aiheuttavan jännitteisyyttä suhteessa tietosuojalainsäädäntöön, sen mukainen säilytysaika koskee kuitenkin ilmoitusvelvollisuuden kannalta nimenomaisesti välttämättömiä tietoja²¹⁹. Säilyttämällä vain välttämättömät tiedot työntekijöiden yksityisyyden suojaa kavennetaan siten, että se on oikeassa suhteessa tarkoitukseen nähden.

Rahanpesuilmoitusten säilyttämistä koskevien säädösten yhteydessä pitää huomioida siis henkilötietojen säilyttämistä koskeva GDPR:n 5 artiklan 1 e kohta, jonka mukaan henkilötietoja saa säilyttää vain niin kauan kuin se on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoituksen kannalta²²⁰. Työntekijän yksityisyyden suojan kannalta tarpeellisuuden arviointi on tärkeä, jottei tietoja säilytetä tarvittua pidempään. Neljännen rahanpesudirektiivin ja GDPR:n mukaisten säädösten välillä voitaneen nähdä jännitteisyyttä, mikäli työntekijän tekemän rahanpesuilmoituksen myötä tallennettuja tietoja ei tarvita aktiivisesti rahanpesun ja siihen liittyvään riskienhallintaan. Neljännen rahanpesudirektiivin 40 artiklan 1 kohdasta ilmenee kuitenkin, että säilytysaikaa koskeva vaatimus perustuu siihen, että esimerkiksi Rahanpesun selvittelykeskus tai muu vastaava viranomainen voi käyttää tallennettuja tietoja myöhemmin mahdollisen rahanpesun torjumiseen, selvittämiseen ja paljastamiseen. Liiketoimia koskevia asiakirjoja voidaan esimerkiksi käyttää todistusaineistona oikeuskäsittelyissä.²²¹ Rahanpesuilmoituksia koskevien tietojen säilyttämisellä on siis yhteys rahanpesuriskien ehkäisemiseen. Tietoja säilytetään, jotta rahanpesurikoksia voidaan estää olemassa olevien tietojen perusteella. Ilmoitusten sisältämien tietojen nojalla viranomaiset saavat kattavamman kuvan epäilyttävistä liiketoimista ja pystyvät paremmin tunnistamaan rahanpesuun liittyviä toimintamalleja.

²¹⁹ Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 4:3 §

²²⁰ EU 2016/679, 5 artikla 1 kohta e alakohta

²²¹ EU 2015/849, 40 artikla 1 kohta

Tietojen säilyttämismääräykset voi siis edellyttää rahanpesun torjunnan yhteydessä pidempiä säilytysaikoja kuin muunlaisissa työtehtävissä pidettäisiin tarpeellisenä työsuhteen kannalta. Pankin on rahanpesulainsäädännön nojalla huolehdittava, että tarpeellisia tietoja säilytetään, ja että ne ovat tarvittaessa saatavilla. Toisaalta sen on otettava huomioon, että työntekijöiden henkilötietojen suojaan liittyvät oikeudet toteutuvat eikä tietoja esimerkiksi säilytetä pidempään kuin on välttämätöntä. Tärkeänä henkilötietojen säilyttämisen suhteen pidetäänkin sitä, että säilyttämisaika on ilmoitettu siten, että työntekijä pystyy arvioimaan, kuinka kauan tiettyjä tietoja säilytetään ja vaihtelee aika riippuen tietojen käyttötarkoituksesta. Riittämättömänä säilytysajan määrittelynä pidetään sitä, että todetaan henkilötietoja säilytettävän niin kauan kuin se on tarpeellista tiettyjen laillisten tarkoitusten toteutumiseksi. Eri käsittelytarkoituksille pitäisi siis pystyä määrittelemään eri säilytysajat.²²² Pankissa työntekijöille tulisi siten kertoa esimerkiksi, kuinka kauan rahanpesuilmoitusta koskevia tietoja säilytetään.

5.2 Edellytykset työntekijän henkilötietojen keräämiselle

Työelämän tietosuojalain 2 luvun 4 §:ssä säädetään, että työntekijän pitää olla henkilötietojen keräämisen ensisijainen lähde²²³. Kun tiedot on veloitettu keräämään ensisijaisesti työntekijältä itseltään, työntekijän katsotaan saavan parhaiten tiedon, mitä tietoja hänestä käsitellään²²⁴. Säännöksen katsotaan koskevan työntekijöiden henkilötietojen käsittelyä niin työnhaun kuin työsuhteen aikana²²⁵. Tällöin työntekijöiden on helpompi hallita omien tietojensa käsittelyä ja mahdollisesti osallistua tietojen perusteella tehtäviin päätöksiin. Pankin arvioidessa, että työntekijän taustaselvitysten tekeminen katsotaan tarpeelliseksi, sitä koskevat tiedot olisi ensisijaisesti hankittava työntekijältä itseltään. Finanssivalvonnan ohjeistuksen

²²² Tietosuojavaltuutetun toimisto n.d. -c., s. 2

²²³ Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 759/2004, 2:4 §

²²⁴ HE 75/2000 vp, s. 17

²²⁵ Alapuranen 2012, s. 119

mukaisesti taustaselvitys koskisi sellaisia tietoja, joiden katsotaan vaikuttavan työntekijän soveltumiseen työtehtävän hoitamiseksi. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi koulutus, ammatillinen kokemus ja henkilökohtaiset kyvyt.²²⁶ Voitaneen todeta, että nämä tiedot ovat myös sellaisia, joita työntekijät tavanomaisestikin luovuttavat työnantajalle.

Työelämän tietosuojalaissa ei määritellä kuitenkaan erityisen tarkasti, mitä tarkoitetaan sillä, että tiedot on kerättävä työntekijältä *itseltään*. Tietosuojatyöryhmän ohjeistuksessa määritellään puolestaan, että henkilötietojen katsotaan olevan hankittu työntekijältä suoraan, kun hän antaa tietoisesti henkilötietoja työnantajalle, esimerkiksi antamalla henkilötietoja työsopimuksen tekemiseksi, mutta myös silloin, kun työnantaja kerää henkilötietoja havainnoimalla. Havainnointi voi tarkoittaa esimerkiksi automaattisia tiedonkeruumenetelmiä tai -ohjelmistoja, kuten verkkolaitteita, wifi-seurantaa tai kameroita.²²⁷ Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että työntekijästä teknisin välinein havainnoimalla kerätyt tiedot ovat tietosuojatyöryhmän mukaan saatu työntekijältä suoraan ilman, että hän on tehnyt tietojen antamisen eteen erikseen mitään. Havainnoimalla kerättyihin tietoihin ei siten lähtökohtaisesti tarvittaisi työntekijän erillistä suostumusta.

Mikäli rahanpesun riskienhallinnassa pankki käyttäisi työntekijöiden tietojen keräämiseen havainnointiin perustuvaa automaattista tiedonkeruumenetelmää, pitäisi olla tarkkana, ettei havainnoiminen mene liian pitkälle yksityisyyden suojaan nähden. Havainnoimalla kerättyjen tietojen pitäisi myös olla tarpeellisuusvaatimuksen mukaisia, joten riski tämän vaatimuksen laiminlyömiseen olisi olemassa, koska tietoja voi kertyä esimerkiksi liian laajasti. Riskienhallintaan voidaan kuitenkin katsoa kuuluvan työntekijöiden toiminnan läpikäymistä²²⁸ esimerkiksi menettelytapavalvonnan muodossa. Sekä OP Ryhmässä että Nordeassa todetaan, että menettelytapoja seurataan

²²⁶ Finanssivalvonta 2023, s. 25

²²⁷ Tietosuojatyöryhmä 2017, s. 15

²²⁸ HE 228/2016 vp, s. 101

ja valvotaan ohjeistusten ja säädösten noudattamisen kannalta²²⁹. Tällä tavoin pankki vähentää ja hallitsee rahanpesuun liittyviä riskejään, kun se on tietoinen työntekijöidensä toiminnasta työtehtävissään. Toiminnan läpikäymisen varsinaisista keinoista ei kuitenkaan tarkemmin kerrota.

Työnantaja voi hankkia työntekijää koskevia henkilötietoja myös muista lähteistä työelämän tietosuojalain 2 luvun 4 §:n nojalla, mutta siihen on lähtökohtaisesti saatava työntekijältä suostumus²³⁰. Taustaselvitystä tehtäessä pankin tulisi Finanssivalvonnan ohjeen mukaan varmistua työntekijän antamien henkilötietojen oikeellisuudesta. Työssä suoriutumiseen liittyviä tietoja olisi mahdollista kysyä työntekijän entisiltä työnantajilta ja koulutustietoja oppilaitoksilta. Näiden tietojen tarkistaminen vaatii kuitenkin työntekijän suostumuksen.²³¹ Suostumuksen pyytäminen on työntekijöiden yksityisyyden suojan kannalta oleellinen, jotta työntekijät saavat tietää heitä koskevasta tietojenkäsittelystä.

Suostumuksesta on kuitenkin mahdollista poiketa, jos sitä ei saada työntekijältä. Ilman suostumusta tehtävässä tietojen käsittelyssä tietojen pitää kuitenkin olla välittömästi tarpeellisia työsuhteen kannalta ja siihen on oltava selvä peruste koskien työntekijän luotettavuuden selvittämistä.²³² Mikäli pankissa siis arvioidaan, että työntekijän henkilötietoja, kuten henkilökohtaisia ammatillisia ominaisuuksia ja kykyjä, pitää käsitellä, ja työntekijä ei halua antaa suostumustaan, tietojen käsittelyä pitää perustella tarpeellisuusvaatimuksen ja työntekijän luotettavuuden selvittämisen kannalta. Työntekijään liittyvän rahanpesuriskin ennaltaehkäisemisen kannalta työtehtävissä, joissa pankki katsoo olevan tosiasiallinen riski työntekijän oman asemansa väärinkäyttämiseen, henkilötietojen hankkimista voitaneen pitää tarpeellisena myös ilman suostumusta, jos sitä ei saada työntekijältä. Kun työntekijästä hankitaan tietoja muualta kuin häneltä itseltään, siitä pitää pääsääntöisesti ilmoittaa työntekijälle ennen

²²⁹ Nordea n.d., Kolme puolustuslinjaa; OP Ryhmä n.d., Talousrikollisuuden torjunta

²³⁰ Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 759/2004, 2:4 §

²³¹ Finanssivalvonta 2023, s. 25

²³² HE 75/2000 vp, s. 17

kuin kyseisiä tietoja hyödynnetään työntekijää koskevassa päätöksenteossa²³³. Tällä tavoin työntekijän on mahdollista olla tietoinen omien henkilötietojensa käsittelystä ja osallistua henkilötietojensa nojalla tehtävään päätöksentekoon.

5.3 Tiedonantovelvollisuus

Työelämän tietosuojalain yhtenä tarkoituksena pidetään tietojen käsittelyn läpinäkyvyyttä ja avoimuutta²³⁴. Lain 2 luvun 4 §:n 2 momentissa säädetäänkin työnantajan tiedonantovelvollisuudesta, joka koskee työntekijästä luotettavuuden selvittämiseksi hankittuja tietoja, kuten henkilöluottotietoja tai muita selvityksiä. Ensinnäkin luotettavuuden selvittämistä koskevien tietojen hankkimisesta on kerrottava työntekijälle ennen kuin tietoja ryhdytään hankkimaan. Toiseksi, jos tietoja hankitaan muualta kuin työntekijältä itseltään, tiedoista on ilmoitettava työntekijälle ennen kuin tiedot vaikuttavat työntekijää koskevaan päätöksentekoon.²³⁵ Huomionarvoista on, että tiedonantovelvollisuus koskee henkilötietoja, joiden keräämiseksi suostumus tarvitaan, ja tietoja, joita työnantaja voi hankkia myös ilman suostumusta²³⁶.

Työelämän tietosuojalain 2 luvun 4 §:n 2 momentissa säädetään, että tiedonantovelvollisuuden toteuttamisessa on otettava huomioon myös GDPR:n 3 luvussa säädetyt rekisteröityä koskevat oikeudet²³⁷. GDPR:ssä säädetään esimerkiksi siitä, että työntekijöillä on lähtökohtaisesti oikeus olla tietoinen omien tietojensa käsittelystä ja heillä on oikeus myös tarkastaa sekä oikaista itseään koskevat henkilötiedot²³⁸. Tiedonantovelvoitteen täyttäminen vaatiikin pankilta aktiivista tekemistä työntekijöiden suuntaan. Työnantajana pankki on rekisterinpitäjä, ja näin ollen työntekijälle eli

²³³ HE 75/2000 vp, s. 18

²³⁴ HE 75/2000 vp, s. 10

²³⁵ Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 759/2004, 2:4 §

²³⁶ Alapuranen 2012, s. 120

²³⁷ HE 75/2000 vp, s. 18; Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 759/2004, 2:4 §

²³⁸ EU 2016/679, 3 luku

rekisteröidylle on annettava pääsääntöisesti kaikki hänen henkilötietojensa käsittelyä koskevat tiedot. Työntekijöille on annettava tiedot esimerkiksi siitä, mihin tarkoitukseen henkilötietoja tarvitaan, kuinka kauan niitä tullaan käsittelemään ja luovutetaanko tietoja mahdollisesti eteenpäin. Tietojen on oltava selkeässä ja ymmärrettävässä muodossa.²³⁹ Rahanpesun riskienhallinnassa työntekijöille olisi lähtökohtaisesti annettava nämä tiedot.

Tiedonantovelvollisuuteen liittyvillä työntekijän oikeuksilla on läheinen yhteys yksityisyyden suojan kokonaisuuteen liittyviin perusoikeuksiin kuten itsemääräämisoikeuteen ja yhdenvertaisuuteen. Henkilötietojen käsittelyn yhteydessä itsemääräämisoikeudesta käytetään myös termiä tiedollinen itsemääräämisoikeus. Informaatio-oikeudessa sillä tarkoitetaan, että lait määrittelevät, miten työntekijöiden henkilötietoja suojataan ja millaisia oikeuksia heillä on omiin tietoihinsa. Juuri tiedollisen itsemääräämisoikeuden kannalta henkilötietojen käsittelyä koskeva tiedonantovelvoite on merkittävä.²⁴⁰ Ilman tätä velvollisuutta työntekijöillä ei olisi kovinkaan hyviä mahdollisuuksia olla tietoisia henkilötietojensa käsittelystä, ja mihin tarkoitukseen tietoja käytetään. Yhdenvertaisen kohtelun osalta tiedonannon pitää lähtökohtaisesti olla samansisältöistä jokaisen työntekijän kohdalla. Kaikille tulisi pääasiallisesti antaa henkilötietojen käsittelystä samat GDPR:n 13 ja 14 artiklan mukaiset tiedot ja yhtäläinen pääsy tietoihin 15 artiklan nojalla²⁴¹.

Tiedonantovelvoite ei kuitenkaan ole aivan ehdoton. Siihen on olemassa muutamia poikkeuksia, joista yksi on, ettei henkilötietojen käsittelystä tarvitse antaa tietoja, kun henkilötietoja on käsitelty rikosten ehkäisemiseksi tai selvittämiseksi²⁴². Tästä säädetään GDPR:n 23 artiklan 1 d kohdassa²⁴³. Säädöksen voidaan katsoa liittyvän läheisesti pankin velvollisuuteen ennaltaehkäistä rahanpesuun liittyviä riskejä. Rahanpesulain 7 luvun 8

²³⁹ Tietosuojavaltuutetun toimisto n.d. -d., Kerro käsittelystä rekisteröidylle

²⁴⁰ Tiensuu ja muut 2023, s. 258—259

²⁴¹ EU 2016/679, 13—15 artiklat

²⁴² Tietosuojavaltuutetun toimisto n.d. -e., Oikeus saada tietoa henkilötietojen käsittelystä

²⁴³ EU 2016/679, 23 artikla 1 kohta d alakohta

§:ssä säädetään, kuinka menetellään, jos ilmoitusvelvollisen sisällä ilmenee rikkomusepäilyjä ja niiden ilmoittamisesta²⁴⁴. Pykälässä määrätään, ettei ilmoituksen kohteena olevalla henkilöllä ole oikeutta tarkistaa rikkomusepäilyä koskevassa menettelyssä hänestä kerättyjä henkilötietoja, mikäli tietojen antaminen on omiaan aiheuttamaan haittaa rikoksen tai väärinkäytöksen selvittämiseksi²⁴⁵. Tiedonantovelvoitteesta poikkeamisen voidaan katsoa olevan tarpeellista rikosten ennaltaehkäisemiseksi ja selvittämiseksi, vaikka se rajoittaa työntekijän henkilötietoihin liittyviä oikeuksia. On kuitenkin hyvä huomata, että mikäli työntekijä epäilee esimerkiksi henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta, hän voi pyytää tietosuojavaltuutettua tarkistamaan käsittelyn laillisuuden. Tällä tavoin työntekijä voi varmistua siitä, että hänen yksityisyyden ja henkilötietojen suoja on turvattu.²⁴⁶

²⁴⁴ Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017, 7:8 §

²⁴⁵ HE 228/2016 vp, s. 127—128

²⁴⁶ HE 228/2016 vp, s. 127—128

6 Yhteenveto ja johtopäätökset

Rahanpesulainsäädännön keskeisintä ydintä on tavoite torjua rahanpesua ja siihen liittyviä riskejä. Voitaneen todeta, että rahanpesun riskienhallinta on pankille kuuluvista velvoitteista yksi tärkeimpiä, jotta pankki voi varmistua siitä, ettei sen palveluita hyödynnetä rahanpesun tarkoituksessa. Pankin on otettava tämä tavoite huomioon arkipäiväisessä toiminnassaan ja noudattaa huolellisesti rahanpesulainsäädäntöä. Pelkästään se, että pankki toimii rahanpesua koskevan lainsäädännön velvoittamalla tavalla ei kuitenkaan riitä. Toiminnassa on otettava huomioon paljon muutakin lainsäädäntöä, joista yksi kokonaisuus koskee työntekijöiden yksityisyyden suojaa. Työelämän tietosuojalain keskeisenä tarkoituksena on suojella työntekijöiden oikeuksia henkilötietojen käsittelyssä. Lainsäädännön avulla varmistutaan esimerkiksi, että työnantajana pankki käsittelee työntekijöiden henkilötietoja lainmukaisesti ja läpinäkyvästi eikä työntekijöiden yksityisyyden suojaan puututa liikaa tai väärin perustein. Keskeisenä voitaneen pitää sitä, että pankki pyrkii toimimaan mahdollisimman avoimesti ja läpinäkyvästi henkilötietojen käsittelyn suhteen, jotta välttyään liialliselta puuttumiselta työntekijöiden perusoikeuksiin.

Rahanpesun torjuminen ja siihen liittyvien riskien aktiivinen ennaltaehkäiseminen vaativat pankilta kattavia ja systemaattisia toimintatapoja. Näillä tarkoitetaan menettelytapoja, joilla pankissa pyritään havaitsemaan, ehkäisemään ja raportoimaan rahanpesuun liittyviä riskejä. Rahanpesun riskienhallinta liittyy pankin työntekijöiden yksityisyyden suojaan esimerkiksi taustaselvitysten ja vaatimustenmukaisuudesta varmistumisen osalta. Näiden toimenpiteiden tarkoituksena on, että pankki pystyy esimerkiksi varmistumaan siitä, etteivät työntekijät väärinkäytä asemaansa rahanpesun tarkoituksessa, ja että heillä on riittävät tiedot toimia rahanpesulainsäädännön ja pankin omien toimintaperiaatteiden ja menettelytapojen osoittamalla tavalla.

Rahanpesun riskienhallinnan toimenpiteitä toteuttaessaan pankin on otettava työntekijöiden henkilötietojen käsittelyssä huomioon työelämän tietosuojalaissa

säädetty tarpeellisuusvaatimus, joka rajoittaa sitä, millaisia tietoja työntekijöistä on mahdollista kerätä ja millä perusteilla. Tarpeellisuusvaatimuksen nojalla niin taustaselvitysten kuin vaatimustenmukaisuudesta varmistumiseksi käsiteltyjen henkilötietojen on oltava välittömästi tarpeellisia työntekijän työsuhteen kannalta, ja niiden on liityttävä työntekijän ja työnantajan oikeuksien ja velvollisuuksien toteutumiseen. Tällä tavoin työntekijöistä kerättävien henkilötietojen määrää ja laatua rajoitetaan, jottei heistä kerätä välttämättömyyttä enempää tietoja. Keskeistä taustaselvitysten tekemisessä onkin, ettei niitä tehdä työnkuvan hoitaminen huomioon ottaen tarpeettoman laajasti. Näin ollen henkilötietojen keräämisessä rahanpesuriskien hallitsemiseksi pankin on pystyttävä arvioimaan henkilötietojen käsittelyn tarpeellisuus esimerkiksi työtehtävien ominaispiirteiden kautta. Voitaneen todeta, että yhtenä tällaisena piirteenä voidaan pitää työtehtävien kriittisyyttä rahanpesun torjumisen kannalta tai, että työtehtävissä on tosiasiallinen riski väärinkäytöksille. Näin ollen pankin on tarpeellista arvioida rahanpesuriskienhallinnan työntekijöihin liittyviä toimenpiteitä työtehtäviin liittyvien rahanpesuriskien kautta.

Tarpeellisuusvaatimuksen noudattamisesta ei voi poiketa edes työntekijän suostumuksella. Suostumuksen merkitys rahanpesun riskienhallinnassa pankin näkökulmasta on, että pankilla on velvollisuus arvioida toimenpiteensä ja menettelynsä siten, että työntekijän henkilötietoja koskeva tarpeellisuusvaatimus toteutuu täysimääräisesti. Mikäli työntekijät pystyisivät antamaan pätevästi suostumuksensa henkilötietojensa käsittelyyn, henkilötietoja voitaisiin käsitellä tarpeettoman laajasti, mikä olisi omiaan loukkaamaan työntekijöiden yksityisyyden suojaa työelämässä. Työntekijöiden onkin katsottu olevan alisteisessa asemassa työnantajaan nähden. Näin ollen työntekijä saattaisi kokea olevansa velvoitettu antamaan suostumuksensa henkilötietojen käsittelyyn työsuhteensa nojalla eikä suostumus siten perustuisi vapaaehtoisuuteen.

Henkilötietojen käsittelyssä rahanpesuriskien hallitsemiseksi pankin pitää käsitellä työntekijöiden tietoja myös työelämän tietosuojalaissa säädettyjen henkilötietojen

keräämisen yleisten edellytysten nojalla. Näin ollen pankin on rahanpesun riskienhallinnan toimenpiteiden toteuttamiseksi hankittava työntekijää koskevat henkilötiedot työntekijältä itseltään. Käytännössä tämän voidaan katsoa tarkoittavan, että pankki pyytää työntekijältä suoraan esimerkiksi taustaselvitystä varten tarvittavat tiedot. Lisäksi on myös katsottu, että teknisin välinein havainnoimalla hankitut tiedot on kerätty työntekijältä itseltään eikä siihen siten tarvittaisi työntekijän antamaa suostumusta. Näin ollen voitaneen pitää mahdollisena, että pankin rahanpesun riskienhallinnan kannalta suorittamassa vaatimustenmukaisuuden valvonnassa havainnointi olisi mahdollista, koska sen voidaan katsoa täyttävän työelämän tietosuojalain veloitteen kerätä henkilötiedot työntekijältä itseltään. Vaikka tällä tavoin voitaneen siis kerätä tietoja työntekijöistä, havainnoimalla suoritettavasta valvonnasta pitäisi kuitenkin kertoa avoimesti ja läpinäkyvästi.

Työelämän tietosuojalain ja GDPR:n nojalla pankilla on velvollisuus tiedottaa työntekijöille heitä koskevasta henkilötietojen käsittelystä. Työelämän tietosuojalain mukainen tiedonantovelvollisuus koskee esimerkiksi rahanpesuriskien ehkäisemiseksi työntekijän luotettavuuteen liittyvien tietojen käsittelyä, kuten taloudellisten riippuvuuksien tai henkilöluottotietojen tarkastamista. GDPR:ssä säädetään yleisesti siitä, että rekisteröitynä työntekijällä on pääsääntöisesti oikeus olla tietoinen häntä koskevien henkilötietojen käsittelystä. Työntekijöitä tiedottamalla näiden tietojen käsittelystä he voivat paremmin osallistua tietojensa käsittelyyn, ja varmistua siitä, että heidän tietoja käsitellään oikein perusteiden. Työntekijöillä on siis lähtökohtaisesti oikeus esimerkiksi tietää, mitä tietoja hänestä kerätään, mihin niitä käytetään ja kuinka kauan niitä säilytetään. Näin ollen pankin on varmistuttava tietojenkäsittelyn avoimuudesta ja läpinäkyvyydestä rahanpesun riskienhallinnan toimenpiteitä toteuttaessaan, jotta henkilötietoja ei käsitellä siten, että se voisi loukata työntekijöiden yksityisyyden suoja.

Yksityisyyden suojan kokonaisuuteen katsotaan kuuluvan henkilötietojen suojan lisäksi yhdenvertaisuus ja itsemääräämisoikeus. Pankin rahanpesun riskienhallintaan liittyvässä työntekijän henkilötietojen käsittelyssä yhdenvertaisuuden ja itsemääräämisoikeuden

toteutuminen pitää myös huomioida. Yhdenvertaisuus korostaa, että kaikkia työntekijöitä pitää kohdella tasapuolisesti myös henkilötietojen käsittelyä koskevissa asioissa. Rahanpesun riskienhallinnan nojalla työntekijän taustaselvitysten kohdistuminen on arvioitava jokaisen työntekijän kannalta yhdenvertaisilla perusteilla kuten, että työtehtävät ovat merkittäviä rahanpesun torjumisen kannalta. Lisäksi yhdenvertaisuus edellyttää, että työntekijät saavat henkilötietojensa käsittelyä koskevat tiedot samansisältöisinä ja yhtä kattavasti. Itsemääräämisoikeuden toteutuminen liittyy puolestaan työntekijän lähtökohtaiseen oikeuteen saada tietoa henkilötietojensa käsittelystä. Pankin työntekijällä on pääasiallinen oikeus hallita omia henkilötietojaan itsemääräämisoikeutensa nojalla. Itsemääräämisoikeuden toteutumisen kannalta keskeinen vaatimus on tiedonantovelvollisuus, jonka nojalla pankin pitäisi kertoa työntekijälle esimerkiksi henkilöluottotietojen käsittelystä ja taustaselvitysten tekemisestä. Pankin onkin huolehdittava toiminnassaan, että työntekijöiden tiedollinen itsemääräämisoikeus pääsee toteutumaan.

Yleisen edun turvaamisen voidaan katsoa liittyvän myös pankin velvollisuuteen torjua rahanpesua. Sen nojalla työntekijöiden henkilötietojen ja yksityisyyden suojaa voidaan lähtökohtaisesti rajoittaa. Tätä voidaan kuitenkin pitää tarkoituksenmukaisena talousrikollisuuden ennaltaehkäisemisen ja vakaan rahoitusjärjestelmän kannalta. Muutoin rahanpesurikosten selvittäminen ja paljastaminen olisi vaikeampaa ja talousrikollisuuden torjunta hitaampaa. Yleinen etu ja oikeus yksityisyyteen voidaankin nähdä hieman vastakkaisessa asemassa toisiinsa nähden. Yleinen etu vaatii pankeilta toimia rahanpesun tehokkaaksi estämiseksi, mutta samalla nämä toimenpiteet ovat omiaan kaventamaan työntekijöiden yksityisyyden suojaa. Tämä on nähtävillä esimerkiksi epäilyttäviä liiketoimia koskevien tietojen säilytysajan pidentämisenä yleisen edun nojalla tai työntekijöiden taustan selvittämisenä. Pidempää säilytysaikaa voidaan kuitenkin pitää tarkoituksenmukaisena, jotta rahanpesurikoksia voidaan ennaltaehkäistä, selvittää ja paljastaa viranomaisten toimesta. Toisaalta kuitenkin pidempi säilytysaika lisää mahdollista riskiä henkilötietojen väärinkäytöksille tai joutumiselle väriin käsiin.

Kokonaisuutena arvioiden yksityisyyden suojan rajoittamista tällä tavoin voidaan pitää oikeassa suhteessa rahanpesuriskien torjumisen tavoitteeseen nähden.

Tutkielmassa tarkasteltiin sitä, että aiheuttavatko pankin rahanpesun riskienhallinnan toimenpiteet potentiaalisen uhkan työntekijöiden yksityisyyden suojalle. Toimenpiteet eivät itsessään aiheuttane uhkaa työntekijöiden yksityisyyden suojalle, jos henkilötietojen käsittelyssä noudatetaan sitä koskevaa lainsäädäntöä. Uhka voinee syntyä, esimerkiksi jos tietojen käsittelyssä ei noudateta tiedonantovelvollisuutta, tietoja kerätään tarpeettoman laajasti työsuhteen tai tietojen käsittelyn tavoitteeseen nähden. Rahanpesun riskienhallinnan toimenpiteiden voidaan kuitenkin nähdä kaventavan työntekijöiden yksityisyyden suojaa. Yksityisyyden suojan kaventumista työsuhteen vuoksi voitaneen pitää kuitenkin melko tavallisena, koska työntekijöiden on luovutettava itsestään henkilötietoja työnantajalle työsuhteen nojalla, jotta sekä työntekijöiden että työnantajan oikeudet ja velvollisuudet pääsevät toteutumaan.

Pankin rahanpesun riskienhallintamenetelmät pitää toteuttaa siten, että ne ovat sekä tehokkaita rahanpesun torjumisen kannalta että työntekijöiden yksityisyyttä kokonaisuudessaan kunnioittavia. Tätä voidaan edistää pankissa noudattamalla riskiperusteista lähestymistapaa, jossa vaatimustenmukaisuuden valvonta ja työntekijöiden taustaselvitykset kohdistetaan työtehtäviin ja tilanteisiin, joissa rahanpesun riski on tosiasiallisesti merkittävä. Näin ollen voitaneen välttyä siltä, ettei työntekijöihin kohdistu tarpeetonta ja laajamittaista henkilötietojen käsittelyä ja valvontaa, jotka olisivat omiaan loukkaamaan työntekijöiden oikeuksia.

Lähteet

- Alapuranen, L. (2012). Henkilötietojen käsittely työelämässä. Teoksessa Koskinen, S., Heino, A., & Lehtonen, L. *Henkilötietojen käsittelyn yleiset lähtökohdat* (s. 6—165). Edita.
- AMLA. (n.d.). Tietoa rahanpesuntorjuntaviranomaisesta. Noudettu 20.3.2025 osoitteesta https://www.aml.europa.eu/about-aml_en?prefLang=fi&etrans=fi
- Andersén, A. (2020). *Rahanpesun estäminen*. Alma Talent.
- Basel Committee on Banking Supervision. (2020). Guidelines: Sound management of risks related to money laundering and financing of terrorism. Noudettu 28.3.2025 osoitteesta <https://www.bis.org/bcbs/publ/d505.pdf>
- Bărbulescu v. Romania. (2017, 5. syyskuuta). HUDOC. Noudettu 16.2.2025 osoitteesta [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-177082%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-177082%22]})
- Bruun, N. (2022). *Työoikeuden perusteet*. Alma Talent.
- EU 2015/849. (2015, 20. toukokuuta). Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta. Noudettu 18.12.2024 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L0849>
- EU 2016/679. (2016, 27. huhtikuuta). Yleinen tietosuojasetus. Noudettu 1.11.2024 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679>
- EU 2024/1624. (2024, 31. toukokuuta). Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen. Noudettu 20.3.2025 osoitteesta https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401624
- Euroopan ihmisoikeussopimus 63/1999. Finlex. Noudettu 28.11.2024 osoitteesta https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1999/19990063/19990063_2

- Euroopan unionin perusoikeuskirja. (2000, 18. joulukuuta). Euroopan yhteisöjen virallinen lehti. Noudettu 28.11.2024 osoitteesta https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_fi.pdf
- Euroopan unionin toimesta tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto. (n.d.). Noudettu 9.12.2024 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT>
- Finanssiala. (2022, 31. maaliskuuta). Luonnos Finanssivalvonnan määräyksiksi ja ohjeiksi 1/2022: Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Noudettu 30.1.2025 osoitteesta <https://www.finanssiala.fi/lausunnot/luonnos-finanssivalvonnan-maarayksiksi-ja-ohjeiksi-1-2022-rahampesun-ja-terrorismin-rahoittamisen-estaminen/>
- Finanssiala. (2023, 28. kesäkuuta). Tilasto: Finanssialan henkilöstö 2022. Noudettu 9.1.2025 osoitteesta <https://www.finanssiala.fi/julkaisut/tilasto-finanssialan-henkilosto-2022/>
- Finanssivalvonta. (n.d.). Lausuntoyhteenveto: Määräykset ja ohjeet 1/2022, Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Noudettu 15.3.2025 osoitteesta https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/fi/saantely/maarayskokoelma/2023/02_2023/lausuntoyhteenveto.pdf
- Finanssivalvonta. (2021, 25. maaliskuuta). Selonotto- ja ilmoitusvelvollisuus. Noudettu 19.2.2025 osoitteesta <https://www.finanssivalvonta.fi/finanssisektorin-toimijalle/pankki/rahampesun-estaminen/selonotto--ja-ilmoitusvelvollisuus/>
- Finanssivalvonta. (2022, 17. lokakuuta). Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen: luottolaitossektorin riskiarvion yhteenveto. Noudettu 14.12.2024 osoitteesta https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/fi/pankki/rahampesun-ja-terrorismin-estaminen/riskiarvio/fi_luottolaitokset_riskiarviotyhteenveto_2022.pdf
- Finanssivalvonta. (2023, 22. toukokuuta). Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Määräykset ja ohjeet 2/2023. Noudettu 24.10.2024 osoitteesta https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/fi/saantely/maarayskokoelma/2023/02_2023/02_2023.M2.pdf

- Finanssivalvonta. (2024, 14. lokakuuta). Riskiarvio. Noudettu 18.2.2025 osoitteesta <https://www.finanssivalvonta.fi/finanssisektorin-toimijalle/pankki/rahanpesun-estaminen/riskiarvio/>
- Hallberg, P., Karapuu, H., Ojanen, T., Scheinin, M., Tuori, K., & Viljanen, V. (2005). *Perusoikeudet*. Sanoma Pro.
- HE 309/1993 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta. Noudettu 19.11.2024 osoitteesta https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_309+1993.pdf
- HE 75/2000 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yksityisyyden suojasta työelämässä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Finlex. Noudettu 26.10.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2000/20000075.pdf>
- HE 157/2000 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle työsopimuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Noudettu 27.3.2025 osoitteesta https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_157+2000.pdf
- HE 19/2008 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain muuttamisesta ja henkilötietolain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen 2 momentin kumoamisesta. Noudettu 5.1.2025 osoitteesta [https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_19+2008.p
df](https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_19+2008.pdf)
- HE 228/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, laiksi rahanpesun selvittelykeskuksesta sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi. Finlex. Noudettu 24.10.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2016/20160228.pdf>
- HE 9/2018 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n yleistä tietosuojasetusta täydentäväksi lainsäädännöksi. Noudettu 3.2.2025 osoitteesta https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_9+2018.pdf

- Husa, J., Mutanen, A., & Pohjolainen, T. (2008). *Kirjoitetaan juridiikkaa: Ohjeita oikeustieteellisten kirjallisten töiden laatijoille*. Talentum.
- Hyttinen, T. (2021). *Rahanpesu ja rikosvastuu: Teoria ja käytäntö*. Alma Talent.
- Laki luottolaitostoiminnasta 610/2014. Finlex. Noudettu 18.12.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140610>
- Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 28.6.2017/444. Finlex. Noudettu 27.10.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170444>
- Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta 28.6.2017/445. Finlex. Noudettu 27.10.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170445>
- Laki Suomen Hallitusmuodon muuttamisesta 969/1995. Finlex. Noudettu 28.11.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1995/19950969>
- Laki yksityisyyden suojasta työelämässä 13.8.2004/759. Finlex. Noudettu 27.10.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040759>
- Mamia, T., Alvesalo-Kuusi, A., Kuokkanen, A. & Virtanen, S. (2011). *Työn elektroninen valvonta Suomessa*. Työterveyslaitos. Noudettu 27.3.2025 osoitteesta <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/134952/Ty%c3%b6n%20elektro%20valvonta%20Suomessa.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Määttä, T., Tolvanen, M., Vääänen, U., Kolehmainen, A., Myrsky, M. & Keinänen, A. (2012). *Oikeudellisen ajattelun perusteita. Oikeustieteen pääsykoekirja 2012*. Itä-Suomen yliopisto. Noudettu 26.10.2024 osoitteesta https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/10545/urn_isbn_978-952-61-0766-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Neuvonen, R. (2014). *Yksityisyyden suoja Suomessa*. Helsingin Kamari Oy.
- Nieminen, K., Lähteenmäki, N. & Aaltonen, O. (2021). *Empiirinen oikeustutkimus*. Gaudeamus.
- Nordea. (n.d.). Kolme puolustuslinjaa. Noudettu 27.3.2025 osoitteesta <https://www.nordea.com/fi/tietoa-meista/nordea-yhteiskunnassa/kolme-puolustuslinjaa>
- Nyyssölä, M. (2020). *Yksityisyyden suoja työsuhteessa*. Alma Talent.

- OECD. (2020, 16. marraskuuta). Ending the Shell Game: Cracking down on the Professionals who enable Tax and White Collar Crimes. Noudettu 6.2.2025 osoitteesta https://www.oecd.org/en/publications/ending-the-shell-game_79e22c41-en.html
- OP Ryhmä. (n.d.). Talousrikollisuuden torjunta. Noudettu 27.3.2025 osoitteesta <https://www.op.fi/op-ryhma/tietoa-ryhmasta/talousrikollisuuden-torjunta>
- OP Ryhmä. (2023, 9. kesäkuuta). OP Ryhmän ilmoituskanavan (whistleblowing-kanavan) toimintaperiaatteet. Noudettu 27.3.2025 osoitteesta <https://www.op.fi/documents/10208/4278162/OP+Ryhm%C3%A4n+ilmoituskanavan+toimintaperiaatteet.pdf/40d372e1-b884-0655-cf9d-86e1504f042a?t=1686306051849>
- OpenAI. ChatGPT (13.4.2025). Tekoälyä on hyödynnetty tekstin kieliasun ja rakenteen parantamisessa. Noudettu 13.4.2025 osoitteesta <https://chatgpt.com/>
- Opinion 8/2001 on the processing of the personal data in employment context. (2001). Noudettu 3.2.2025 osoitteesta https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2001/wp48_en.pdf
- Rahanpesun.fi. (n.d. -a.). Kansainvälinen yhteistyö. Noudettu 13.12.2024 osoitteesta <https://rahanpesu.fi/kansainvalinen-yhteistyo>
- Rahanpesu.fi. (n.d. -b.). Lainsäädäntö. Noudettu 12.12.2024 osoitteesta <https://rahanpesu.fi/lainsaadanto>
- Ratsula, N. (2016). *Compliance: Eettinen ja vastuullinen liiketoiminta*. Talentum Pro.
- Rikoslaki 19.12.1889/39. Finlex. Noudettu 26.10.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L32>
- Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. Finlex. Noudettu 1.11.2024 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Tiensuu, P., Aalto-Heinilä, M. & Mäki-Petäjä-Leinonen, A. (toim.). (2023). *Itsemääräämisoikeus. Teoriasta käytäntöön*. Vastapaino. Noudettu 24.2.2025 osoitteesta <https://vastapaino.fi/media/f/6189>

- Tietosuojatyöryhmä. (2017, 29. marraskuuta). Asetuksen 2016/679 mukaista läpinäkyvyyttä koskevat suuntaviivat. Noudettu 20.2.2025 osoitteesta https://www.edpb.europa.eu/system/files/2023-09/wp260rev01_fi.pdf
- Tietosuojavaltuutetun toimisto. (n.d. -a.). Tietojen minimointi. Noudettu 3.2.2025 osoitteesta <https://tietosuoja.fi/tietojen-minimointi>
- Tietosuojavaltuutetun toimisto. (n.d. -b.). Usein kysyttyä työelämästä. Noudettu 31.3.2025 osoitteesta <https://tietosuoja.fi/usein-kysyttya-tyoelama>
- Tietosuojavaltuutetun toimisto. (n.d. -c.). Informointivelvoitteen edellyttämät tiedot. Noudettu 24.2.2025 osoitteesta <https://tietosuoja.fi/documents/6927448/8214536/Informointivelvoitteen+edellytt%C3%A4m%C3%A4t+tiedot/419957bd-fd5a-4090-9c64-cf4769b10570/Informointivelvoitteen+edellytt%C3%A4m%C3%A4t+tiedot.pdf?t=1534505274000>
- Tietosuojavaltuutetun toimisto. (n.d. -d.). Kerro käsittelystä rekisteröidylle. Noudettu 7.2.2025 osoitteesta <https://tietosuoja.fi/rekisteroidyn-informointi>
- Tietosuojavaltuutetun toimisto. (n.d. -e.). Oikeus saada tietoa henkilötietojen käsittelystä. Noudettu 7.2.2025 osoitteesta <https://tietosuoja.fi/oikeus-saada-tietoa-kasittelysta>
- Työministeriö. (1998). Työntekijöiden henkilötietojen suojaaminen. Kansainvälisen työjärjestön (ILO) ohjeisto. Noudettu 4.12.2024 osoitteesta https://tem.fi/documents/1410877/9097147/Henkil%C3%B6tietojen+suoja,+ILO+ohjeisto+2_1998.pdf/5023613d-ee05-f7ec-2f3b-96ba0b37e62b/Henkil%C3%B6tietojen+suoja,+ILO+ohjeisto+2_1998.pdf?t=1677514752977
- Työsopimuslaki 26.1.2001/55. Finlex. Noudettu 23.2.2025 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010055#L1>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2019). *Työelämän tietosuojalaki*. Noudettu 29.11.2024 osoitteesta <https://tem.fi/documents/1410877/2917589/Ty%C3%B6el%C3%A4m%C3%A4n+tietosuoja/f94a4e13-9e89-43ea-a6f0->

[f7c3de37ab9d/Ty%C3%B6el%C3%A4m%C3%A4n+tietosuoja.pdf?t=1580894636000](https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/Illicit_financial_flows_2011_web.pdf?t=1580894636000)

- United Nations Office on Drugs and Crime. (2011). *Estimating illicit financial flows resulting from drug trafficking and other transnational organized crimes*. Noudettu 27.10.2024 osoitteesta [https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/Illicit financial flows 2011 web.pdf](https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Studies/Illicit_financial_flows_2011_web.pdf)
- Valtiovarainministeriö. (2021). Rahanpesusääntelyn osittaisuudistus. Noudettu 20.3.2025 osoitteesta [https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163370/VM 2021 4 5.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163370/VM_2021_4_5.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
- Verohallinto. (2025, 28. tammikuuta). Yhä useampaa talousrikosta avustaa lain, verotuksen tai rahoituksen ammattilainen. Noudettu 6.2.2025 osoitteesta <https://vero.fi/tietoa-verohallinnosta/uutishuone/lehdist%C3%B6tiedotteet/2025/yha-useampaa-talousrikosta-avustaa-lain-verotuksen-tai-rahoituksen-ammattilainen/>
- Wuolijoki, S. (2022). *Pankkioikeus. I*. Alma Talent.
- Your Europe. (2024, 14. lokakuuta). Yleinen tietosuoja-asetus. Noudettu 9.12.2024 osoitteesta https://europa.eu/youreurope/business/dealing-with-customers/data-protection/data-protection-gdpr/index_fi.htm
- Äimälä, M., & Kärkkäinen, M. (2017). *Työsopimuslaki*. Alma.